

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2014–2016

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Martin Vilhan

Násilná trestná činnost mládeže

Praha 2016

Vedoucí diplomové práce:

Doc. PhDr. Sak Petr, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2014-2016

DIPLOMA THESIS

Martin Vilhan

Violent Crime of the Youth

Prague 2016

Diploma Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Sak Petr, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Martin Vilhan

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce panu Doc. PhDr. Petru Sakovi, CSc. za rady a připomínky, které mi poskytl. Dále bych rád poděkoval plukovníkovi Liboru Kubalcovi a JUDr. Josefu Pelantovi za mnoho cenných rad z oboru kriminalistiky.

Anotace

Předmětem diplomové práce s názvem „Násilná trestná činnost mládeže“ je zjistit vnitřní a vnější faktory, které mládež ovlivňují při páchání trestné činnosti. Práce se zaměřuje na specifika, která jsou spojena s trestnou činností mládeže. Rozebírá konkrétní případy mladistvých vrahů a vypracovává obecný vzorec vlastností pachatelů, které je vedou k těmto činům. Dále je práce zaměřena na prevenci násilné trestné činnosti a v neposlední řadě objasňuje postihy, které mládeži za danou činnost hrozí.

Klíčová slova

Děti, delikvence, kriminalita, mládež, mladiství, trestná činnost, vražda.

Annotation

The subject of the thesis titled "Violent crime of the youth" is to identify internal and external factors, which influence the youth to commit crime. The work focuses on the specifics of which are associated with youth crime. It analyzes specific cases of juvenile murderers and elaborate a general formula of the offenders' characteristics, which lead them to these acts. Then, the work is focused on preventing violent crime and finally, clarifies the penalties that the youth are at risk for the activity.

Keywords

Children, crime, crime, delinquency, juvenile, murder, youth.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
2 KRIMINALITA DĚTÍ A MLADISTVÝCH.....	14
2.1 Vnitřní faktory	14
2.1.1 Impulzivita a dědičnost.....	16
2.1.2 Osobnost, inteligence.....	17
2.2 Vnější faktory	17
2.2.1 Rodina, škola	18
2.2.2 Party, alkohol, drogy, cigarety.....	23
2.2.3 Média	27
2.2.4 Šikana.....	28
3 SPECIFIKA KRIMINALITY	30
4 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST	33
5 VRAŽDY ZPŮSOBENÉ MLADISTVÝMI	36
5.1 Konkrétní případ číslo 1	38
5.1.1 Popis mladistvého pachatele.....	40
5.1.2 Psychologický posudek.....	41
5.1.3 Rozsudek.....	42
5.2 Konkrétní případ číslo 2	42
5.2.1 Popis mladistvého pachatele.....	43
5.2.2 Psychologický posudek.....	44
5.2.3 Popis pachatele, Obžalovaný číslo 4.....	45
5.2.4 Psychologický posudek.....	45

5.2.5 Rozsudek.....	46
5.3 Konkrétní případ číslo 3	46
5.3.1 Popis pachatele	47
5.3.2 Psychologický posudek.....	48
5.3.3 Rozsudek.....	48
5.4 Konkrétní případ číslo 4	49
5.4.1 Popis pachatele	50
5.4.2 Psychologický posudek.....	50
5.4.3 Rozsudek.....	51
5.5 Analýza konkrétních případů.....	51
6 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ.....	55
7 POSTIH MLADISTVÝCH.....	59
7.1 Trestní odpovědnost mládeže	71
7.2 Stanovení trestní odpovědnosti.....	73
7.3 Návrh změny zákona trestní odpovědnosti dětí a mladistvých.....	75
7.4 Řízený rozhovor se specialistou	77
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	82
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	85

ÚVOD

K napsání diplomové práce na téma Násilná trestná činnost mládeže jsem byl inspirován současným děním, kdy se stále častěji v médiích a od starších spoluobčanů dozvídáme, že rostou počty násilných trestných činů spáchaných mladistvými a dětmi.

Budoucnost každé společnosti, komunity, státu závisí na mládeži, i proto jsem se rozhodl věnovat práci právě jí. Zdali se skutečně jedná o nárůst kriminální a deviantní činnosti dětí a mladistvých v České republice, či je tomu naopak a počty trestných činů stagnují nebo dokonce klesají. Pomocí čeho by se dalo delikventní chování zmírnit nebo dokonce odstranit. Práce by měla potvrdit, či vyvrátit mýty o nárůstu trestných činů dětí a mladistvých a zvýšeném užívání návykových látek u této věkové skupiny. Diplomová práce je zaměřena na mladistvé osoby do osmnácti let a děti, je rozdělena do sedmi kapitol.

Úvodní kapitola se věnuje vysvětlení konkrétních pojmů, které jsou v práci obsaženy a bez kterých by čtenář nemusel práci správně pochopit. V následující kapitole jsou postupně představeny vnitřní a vnější faktory, které ovlivňují každého jedince. Jedná se o vrozené dispozice na jedné straně a na druhé straně o dispozice, které získáváme a formujeme během celého života, hlavně v dětství a dospívání. Třetí kapitola představuje specifika kriminality a jsou v ní vylíčeny rozdíly mezi kriminální činností mladistvých a dospělých pachatelů. Hlavní část práce se zaměřuje na nejhorší zločin, kdy se mladiství pachatelé nebo mladí lidé po těsném překročení osmnáctého roku stali vrahy. Tato kapitola popisuje čtyři konkrétní pachatele, kteří se dopustili pěti vražd. Je zde zaznamenáno, jakým způsobem k vraždám došlo, z jakých rodin a sociálních poměrů mladí vrazi pocházeli. V práci jsou rovněž zahrnuty psychologické, psychiatrické posudky a soudní rozsudky. Cílem práce je uspořádat společné atributy těchto případů a vymyslet systém, který by vedl ke snížení opakované kriminality mladistvých pachatelů. Další kapitola se věnuje prevenci kriminálních a patologických jevů.

Závěrečná kapitola objasní, jak se postupuje, pokud je mládež při trestném činu přistižena. Je zde stručně popsána historie zákonů věnujících se dětem a mladistvým,

počínaje zákonem z roku 1852. V této kapitole je rovněž porovnán zákon 218/2003 Sb. s již zrušeným trestním zákonem 140/1961 Sb., který nahradil nový trestní zákoník číslo 40/2009 Sb.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Důležitým faktem pro pochopení práce je správné vymezení a vyjasnění základních pojmů. Pojmy jsou řazeny abecedně.

Delikvence „označuje činnost porušující nejen právní, ale i společenské normy, je to tedy širší pojem než kriminalita.“¹

Děti „jsou lidsí jedinci v období od narození do patnácti let, kteří nejsou trestně odpovědní.“²

Deviace „je odchylka od očekávaného standardizovaného a institucionalizovaného chování, které předepisuje sociální norma, platná v určitém sociálním útvaru.“³

Kriminalita „je úhrn činů uvedených v trestním zákoně obvykle popisovaných podle prostoru, času, rozsahu, struktury a pohybu. V obecném slova smyslu je to zločinnost, tedy společenský jev, kterým se rozumí souhrn trestné činnosti.“⁴

Kriminalita mládeže „je součástí celkové kriminality a zahrnuje jednání osob do věku 18 let, jehož důsledkem je překročení právních a společenských norem“⁵

Mládež je složitý pojem, který lze vyložit různě z několika hledisek, sociologického, pedagogického a právního.

Mládež ze sociologického hlediska „je sociologickou kategorií a jako sociální skupina se vyděluje v určité historické fázi vývoje sociálně-ekonomických vztahů

1 Prevence kriminality a delikvence. Pedagogicko psychologická poradna Plzeň [online]. Plzeň, 2005 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: www.kapezet.cz

2 Velký psychologický slovník. Praha: Portál, 2010, s. 105. ISBN 978-80-7367-686-5.

3 Sociologický slovník. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 61. ISBN 80-85605-28-7.

4 Prevence kriminality a delikvence. Pedagogicko psychologická poradna Plzeň [online]. Plzeň, 2005 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: www.kapezet.cz

5 Prevence kriminality a delikvence. Pedagogicko psychologická poradna Plzeň [online]. Plzeň, 2005 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: www.kapezet.cz

*společnosti a na určité úrovni rozvoje výrobních sil v rámci sociální struktury. Jsou pro ni charakteristické následující rysy: příprava na výkon profese; profesionální adaptace a osvojování si profese; sociální pozice, v níž nevykonává všechny společenské role (občanské, profesní, rodinné atd.), ale postupně si je osvojuje a přebírá; překonávání sociální nezralosti v oblasti společenské nadstavby (interiorizace hodnotového systému, akceptování a osvojování si sociálních norem) a osvojování si sociálních kompetencí; přechodnost, procesuální charakter kategorie mládeže. V sociálním věku mládeže dochází k proměně její pozice od objektu společenské péče ke společenskému subjektu”.*⁶

Z právního hlediska je mládež dle zákona číslo 218/2003 Sb., pojem, který zahrnuje pojmy děti a mladiství. Zahrnuje skupinu od narození do osmnácti let. V práci je ve většině případů na pojem mládež nahlíženo ze sociologického hlediska.⁷

Z pedagogického hlediska je mládež společenská skupina řazena do věkové hranice 15-25 let. Jedná se o jedince, kteří již nejsou děti, zároveň jim ještě není přidělen status dospělého.⁸

Mladiství „jsou osoby ve věku 15-18 let a jsou ze zákona trestně odpovědní s jistým omezením.“⁹

Prevence kriminality „zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů.“¹⁰

⁶ SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.

⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), paragraf 2.

⁸ *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 156. ISBN 978-80-7367-647-6.

⁹ *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010, s. 312. ISBN 978-80-7367-686-5.

¹⁰ Prevence kriminality: Systém prevence kriminality v ČR. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Provinění „je speciální označení pro trestný čin, který spáchala osoba mladistvá.“¹¹

Trestný čin „je čin protiprávní, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“¹²

¹¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.

¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, paragraf 13

2 KRIMINALITA DĚTÍ A MLADISTVÝCH

Můžeme rozlišit dva druhy faktorů, které mají vliv na páchání trestné činnosti dětí a mladistvých. Jsou to vnější a vnitřní faktory. Vnějšími faktory je člověk ovlivněn během celého života. Nejvíce se lidská osobnost utváří v dětství a při dospívání, jsou to vlivy, které daná osoba poznává během života. Může to být mnoho faktorů, nejčastěji se jedná o působení rodiny, školy, kamarádů, party, návykových látek nebo médií.

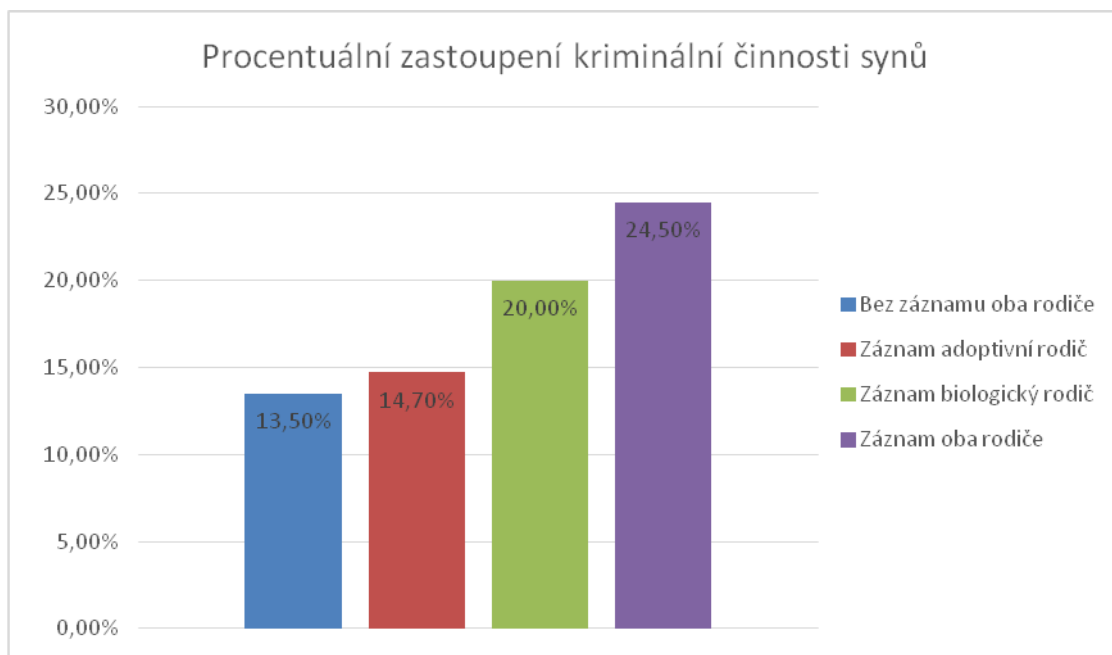
Vnitřní dispozice, jinak nazývané vrozené, jsou temperament, psychika, dědičnost a různé poruchy. Vrozené dispozice může člověk korigovat, potlačovat nebo s nimi pracovat, ale nikdy je nemůže úplně odstranit.

2.1 VNITŘNÍ FAKTORY

Přední dánský sociolog se pokusil porovnat vnitřní a vnější faktory. Vytvořil zajímavý průzkum na 7712 dvojčatech v Dánsku. Jednovaječná dvojčata mají stejné vrozené dispozice, protože pocházejí z jednoho vajíčka a totožné spermie. Na druhou stranu postavil dvojevaječná dvojčata, kde je stejná genetika jako u sourozenců narozených v různých letech. Ve výzkumu zjistil, že 65% jednovaječných dvojčat se v kriminálním chování neshoduje. Studie Christiansena potvrzuje teorii, že větší vliv mají na mládež i dospělého člověka v kriminálním chování vnější vlivy.

S další zajímavou studií přichází Sarnoff Mednick, který na vzorku 14 427 adoptivních dětí zkoumal, jak se projeví kriminální chování na dětech, pokud se jejich biologičtí rodiče věnovali kriminálnímu chování, ale zároveň se na výchově svých biologických dětí vůbec nepodíleli. Vzorek je vytvořen pouze na chlapcích, protože kriminalita mladých dívek byla velmi nízká.

Graf 1: Procentuální zastoupení kriminální činnosti synů

Zdroj¹³

Výzkum (viz graf) dokazuje, že určitá spojitost ve vnitřních faktorech je. Graf vyjadřuje, kolik procent synů mělo kriminální záznam. V grafu jsou zohledněni pouze rodiče a synové. Rozdíl mezi tím, kdy byla u obou rodičů zaznamenána kriminální činnost a kdy byli oba rodiče bez záznamu, činí 11%, což není nezanedbatelný rozdíl. Naopak pouze 1,2% činil rozdíl mezi dětmi, u kterých měl záznam adoptivní nebo biologický rodič, což potvrzuje teorii, že větší vliv mají vnější faktory. Další Mednickův výzkum tuto teorii opět potvrzuje. Pokud se dostaly děti do ekonomicky silných rodin, jejich kriminální chování bylo velmi často potlačeno, naopak děti adoptované chudými rodinami měly až o 40% větší pravděpodobnost, že se u nich projeví kriminální chování.¹⁴ Závěrem bych rád zmínil, že studie prokazují, že určitý vliv na kriminální činnost mládeže mají vrozené faktory, ale hlavním důvodem a spouštěčem kriminálního a delikventního chování jsou vnější faktory.

¹³ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence*. 3. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 57. ISBN 978-80-7367-825-8.

¹⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence*. 3. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 57. ISBN 978-80-7367-825-8.

Podle dostupných výzkumů se mnohem většího počtu trestných činů dopouštějí muži a to bez ohledu o jaký národ, etnikum či společnost se jedná. Podle statistik stíhaných osob jsou muži stíhaní v poměru k ženám 6:1. Předpokládá se, že je to ovlivněno mužským pohlavním hormonem testosteronem, který činí muže agresivnější než ženy. Další faktor, který ovlivňuje agresivitu mužů, je způsob výchovy chlapců a dívek, kdy v dívkách je vychovávána a probouzena větší citlivost a empatie.

Je prokázáno, že existuje určitá spojitost ve vrozených aspektech, ale hlavním důvodem a spouštěčem kriminálního a delikventního chování jsou vnější faktory, což zároveň potvrzuje 40% pravděpodobnost kriminality, pokud mládež vyrůstá v chudé rodině.

2.1.1 IMPULZIVITA A DĚDIČNOST

Jedním z dalších vnitřních faktorů, který ovlivňuje delikventní chování, je impulzivita, která souvisí se syndromem hyperaktivity. Mladí pachatelé nedokážou potlačit pocit uspokojení, chtějí okamžitě naplnit své potřeby, a proto nedomyslí rizika a odcizí věc, peníze, majetek. Tyto věci později prodají nebo vymění díky čemuž, se dostávají do sítě kontaktů překupníků, kteří pomocí malých objednávek dané osoby zasvědí do větší kriminální činnosti. Většinou delikventní chování začíná od drobných přestupků a postupně se intenzita zvyšuje. *„Cestu ke kriminálnímu chování otevírá nedostatek vypěstovaných zábran, slabé rozlišování mezi „dobrem a „zlem“, způsob kognitivní reflexe světa, impulzivita a další osobnostní činitelé v úzké součinnosti.“*¹⁵ Člověk může mít geneticky sníženou sebekontrolu, pocit nadřazenosti, nižší toleranci k ostatním lidem nebo vyšší impulzivitu. Vnitřní vrozené dispozice samy o sobě nezpůsobí, že se mladistvý začne chovat delikventně nebo kriminálně. Aby se delikventní chování spustilo, je většinou potřeba více faktorů. Obvykle se mladí lidé během svého dospívání dopustí nějakého delikventního chování. Záleží na tom, jestli je

¹⁵ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence*. 3. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 57. ISBN 978-80-7367-825-8.

to ojedinělá událost, nebo to dospívajícího člověka strhne a v delikventní či kriminální činnosti pokračuje. Z postupných přestupků se stává pravidelná činnost a z malých deliktů kriminální aktivita. Velká část delikventních mladistvých není nikdy vyšetřována, protože při svých činech nejsou chyceni.

2.1.2 OSOBNOST, INTELIGENCE

Každá osobnost na světě je jedinečná a neopakovatelná, utváří se celý život. Je ovlivněna geneticky svými předky, zkušenostmi během těhotenství, porodu a zkušeností z každodenního života. Mladiství chovající se delikventně mají většinou problémy s empatií a nižší inteligencí, což přímo potvrzuje kapitola věnovaná mladistvým vrahům, kde všichni pachatelé měli dle inteligenčních testů průměrné či podprůměrné IQ. Tito jedinci se nejsou schopni vcítit do druhých osob a špatně si vykládají úmysly ostatních ve svém okolí. Velmi často reagují nepřiměřeně a agresivně. Osoby se sníženou inteligencí a asociální výchovou mají větší problémy prosadit se v kolektivu a při spojení se špatnou rodinnou výchovou se velmi často dostávají na okraj kolektivu. Snaží se najít vlastní partu, jsou mnohem náchylnější k vyvolávání konfliktů a nepřijetí společenských norem.

2.2 VNĚJŠÍ FAKTORY

Vnějších faktorů je více než vnitřních. Dle názoru odborníků mají na kriminalitu člověka větší vliv než vnitřní faktory, i když se v posledních letech objevují studie, které se přiklánějí k názoru, že vnitřní faktory mají vyšší vliv, než je všeobecně považováno.

2.2.1 RODINA, ŠKOLA

Jedním ze základních faktorů ovlivňujících delikventní a kriminální chování u mládeže je rodina. Funkce rodiny se během posledních staletí mění. V industriální době měly rodiny obvykle pět a více dětí, bohužel byla i velká míra dětské úmrtnosti. Děti byly považovány v industriální době jako mladí dospělí, kdy se téměř nikdo nepozastavoval nad deseti hodinovou a delší pracovní dobou. Kvůli vysoké dětské úmrtnosti se do nich nekládaly tak vysoké citové investice. Změna přišla se zavedením povinné školní docházky Marií Terezií roku 1774, kdy se na výchově dětí mimo rodiny začínají podílet i cizí organizace. V dřívějších dobách se na výchově některých dětí taktéž podílely organizace, ale nebylo to v takovém množství, tento zákon z roku 1774 ovlivnil většinu rodin. Školní docházka byla povinná od šesti do dvanácti let, pracující žáci byli od devíti do dvanácti let uvolněni, pokud si to rodina přála a potřebovala jejich pracovní sílu. V roce 1869 byla zavedena povinná školní docházka pro chlapce i dívky v šesti letech a trvala osm let, ale stále ještě byla možnost se povinné školní docházce vyhnout. Změna nastává v roce 1922, kdy vyšel malý školský zákon, který zrušil možnost úlev. Povinná školní docházka se stala poprvé na našem území povinnou pro všechny děti. Během 20. století se povinná školní docházka několikrát měnila z osmi na devět let a z devíti na osm, k tomu přibylo i další vzdělávání po ukončení základní školní docházky.¹⁶ Důsledkem toho je, že se prodloužila doba studia v některých případech až do 25 let a doba, kdy mladí lidé potřebují finanční a hlavně rodinnou podporu. Dále přibyly i organizace, které se starají o děti od tří let do předškolního věku, mateřské školky a jesle. Ve školním věku děti navštěvují po vyučování různé mimoškolní aktivity. Děti v současné době tráví v rodinách mnohem méně času, než tomu bylo dříve. Funkce rodiny je nahrazována různými organizacemi. Děti většinou tráví mimo rodinu stejné množství času jako v rodině, což dříve nebylo možné, protože děti pokračovaly v tradici a učily se rodinnému řemeslu, což je v současné době méně a méně viditelný fakt. Snižuje se porodnost a dětská úmrtnost. Rodiny většinou vychovávají jedno až tři děti. Prodloužením doby studia se oddálil věk, ve kterém lidé vstupují do manželství, dlouhodobě stagnuje počet svateb, ale zároveň roste počet

¹⁶ Česká škola a stručná historie povinné školní docházky. In: *Čítárny* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: www.citarny.cz

rozvodů, což má za následek zvyšující se počet neúplných rodin. Ženy se emancipují, vzdělávají, budují kariéry a vzdávají se historicky daného úkolu, což byla výchova dětí a práce v domácnosti. Dnes již není výjimkou, že se ženy pohybují v politice a na nejvyšších manažerských postech. Muži nechtějí nahradit jejich místo v domácnosti a často se stává, že děti vyrůstají v neúplných rodinách, většinou s matkou nebo se o ně stará velkou část dne cizí osoba či instituce. Dlouhodobé průzkumy ukazují, že děti, které vyrůstají v neúplných rodinách, mívají horší studijní výsledky ve škole, více zdravotních a psychických potíží a hlavně mají blíže k přestupování mezi zákona. Velmi často to bývají chlapci vyrůstající bez otce, protože jim chybí přirozená autorita.

V postindustriální době nastává situace, kdy jsou děti v některých dovednostech autoritou pro své rodiče. Jedná se hlavně o schopnost ovládnutí elektronické a počítačové techniky. Tato situace v industriální době nastávala zcela výjimečně. Rozhodně neznamená neúplná rodina špatná rodina, úplná rodina správná rodina. Existují spousty neúplných rodin, které fungují stejně dobře nebo lépe jako úplné rodiny a naopak je i mnoho úplných rodin, které fungují mnohem hůře než neúplné rodiny. Vždy záleží na té konkrétní rodině.

Ani výchova v úplné rodině nezaručuje, že dítě bude dodržovat společenské normy. Výzkumy prokazují, že k delikventnímu chování mladistvých vede i různý metr rodičů, kdy jednou jsou za prohřešek exemplárně trestáni a podruhé jim je stejný počín odpuštěn. Dítě si nevytvoří vnitřní disciplínu a neví, co si může dovolit. Ať si to rodič přeje či nikoliv, dítě se v něm vzhlíží, pokud rodič nebo oba rodiče berou drogy, pijí alkohol, nepracují, či se chovají agresivně nebo delikventně, je mnohem větší pravděpodobnost, že dítě se bude chovat podobně, protože mu dané chování bude připadat přirozené.

Významný americký psycholog Lawrence Kohlberg rozdělil morální vývoj člověka na tři hlavní stupně nebo šest podstupňů. Prekonvenční úroveň, konvenční úroveň, postkonvenční úroveň.

V prvním stadiu ještě dítě nemá smysl pro morálku, řídí se tím, co je po něm vynucováno. Kohlberg proto prekonvenční stadium dělí podle orientace na trest a odměnu. Dítě ještě nedokáže samo rozpoznat, co je dobré a co špatné, ale ví, že je za

něco trestáno, a proto se snaží tuto činnost nedělat, a pamatuje si, za co bývá odměněno. Tímto způsobem dokáže rodič vytvořit v dítěti představu, co je „dobro“ a „zlo“. Dítě je zatím zaměřeno pouze na sebe a činí to, co je dobré pro něho. V konvenčním stadiu morálky nastává změna, dítě se snaží být hodné a v dalším stádiu se zaměřuje na řád a zákon. Jak již bylo zmíněno ve třetím podstupni, nastává změna a dítě se z orientace na sebe samo začíná orientovat na nejbližší společnost, vymění vlastní odměnu a trest za to, co schvaluje rodič nebo nejbližší okolí, a chová se podle toho. V dalším stadiu se ještě rozšiřuje obzor člověka, který si musí uvědomit, že zákony jsou silnější než vlastní citová touha a musí se plnit. Předposlední stadium je nazýváno orientace na společenskou smlouvu. Do toho stadia dospěje podle Kohlberga pouze 15% lidí a nejdříve v 25 letech. Je to pochopení, že zákony jsou důležité a nadřazené, ale všechny tu jsou pro lidi. Pokud nastane situace, kdy jsou zákony v rozporu s právy člověka, je potřeba je změnit. Stadium univerzální etiky považoval sám autor za čistě hypotetické a znamená, že život jedince stojí nad všemi zákony. Pro rozřazování lidí do určitých stadií používá takzvaná dilemata. Nejznámější je asi Heinzovo dilema, kdy žena pana Heinze trpí rakovinou a lékárník vynalezne lék za malou částku. Chce na svém vynálezu zbohatnout a nabízí ho za 2000, což je asi desetkrát více, než stála výroba léku. Heinz vynaloží veškeré úsilí, aby částku sehnal. Poprosí známé, úřady. Bohužel se mu podaří získat pouze poloviční částku. Lékárník na ni nepřistoupí a lék mu neprodá. Podle odpovědí rozřazoval Kohlberg lidi do morálního žebříčku.

Delikventně jednající děti a mladiství mají menší schopnost vcítění do druhých osob, méně chápou více smyslné události, reagují agresivně. Těmto dětem chybí odolnost vůči stresu, mají pasivní postoj ke světu, velmi často jsou ve škole na okraji třídní party. Český psycholog Netík rozděluje chování pachatelů na dva typy řízené, plánované a neřízené, neorganizované. První pachatelé používají agresivitu, aby získali zamýšlenou hodnotu (peníze, majetek, zboží). Agresivita většinou končí po získání zamýšlené věci. Agresivita u těchto lidí se dá předpovědět. Hůře předpověditelná agrese je afektivní, tito lidé svůj čin neplánují, jejich agresivita je velmi vysoká a většinou končí vážnými zraněními nebo dokonce smrtí. Není výjimkou, že postižená osoba je známou osobou pachatele.

Faktory, které mohou vést potomky ke kriminální dráze, protože jsou vychováváni v rodině, kde je zvýšený výskyt rizikových faktorů. Bohužel hlavně děti si nedokážou uvědomit, že dané věci jsou špatné, pokud je vidí přímo u svých rodičů, kteří pro ně jsou autoritou.

Faktory:

- rozvrácená rodina,
- neúplná rodina,
- závislost na alkoholu,
- závislost na drogách,
- nepřiměřená výchova,
- zanedbávání výchovy,
- chudoba.

Role školy se z dlouhodobého vývoje tolik nemění, od vzdělávacího systému se očekává, že pomůže rodinám se správnou morální výchovou dětí a k tomu přidá vzdělání dětí. V dnešním globálním světě by školy měly dbát, aby studenti, kteří opouští tyto instituce, byli mimo klasického vzdělání tolerantní k různým rasám, solidární, demokratičtí. Od zavedení povinné školní docházky tráví děti ve škole více a více času. Většina dětí stráví ve škole dětství, dospívání a po složení výučního listu nebo maturity opouštějí školu jako dospělí lidé, kteří by se měli plnohodnotně začlenit do společnosti a pracovního procesu nebo pokračovat ve vzdělávání. I když škola nikdy nemůže plnohodnotně nahradit roli rodiny, velmi silně ovlivní vývoj dětí a mladistvých.

Škola je pro společnost velice důležitá. Myslím si, že by se budoucí vzdělávací programy měly zaměřit na to, jak přimět ke vzdělání děti ze sociálně slabších a delikventních rodin, protože v mnoha případech je to jediná možnost, jak zajistit, že se tyto lidé nevydají na delikventní a kriminální cestu. V dnešní době se v České republice a Evropské unii produkuje vysoký počet vysokoškolsky vzdělaných osob, nejvíce v historii. K lepšímu fungování společnosti a snížení kriminality je však nutné zajistit, aby byl co nejmenší počet osob se základním či žádným vzděláním. Lidé s minimálním či žádným vzděláním se dostávají na okraj společnosti již během studia. Tento handicap si přenášejí do celého života a ztrácí již v útlém věku možnost sociální integrace. Škola

by do dětí neměla pouze „vtloukat“ vědomosti a kopírovat informace z knih. Děti se musí naučit přemýšlet a řešit problémy, být rasově snášenlivé, hlavně být připravené žít v demokratické společnosti. To je pro společnost i mládež důležitější než to, jestli umí vyřešit kvadratické rovnice, či jestli znají všechny díla Shakespeara.

Jednou z možností, jak dosáhnout lepších výsledků je větší kooperace rodiny a školních institucí. Děti si během prvních měsíců v nové třídě vytvářejí vlastní subkultury a právě zde je důležité, aby byla vytvořena zdravá subkultura, kde se v dětech probudí zájem o vzdělání, sport, zájmové kroužky. Pokud se to nepodaří, děti začnou trávit volný čas mimo rodinu v asociálních partách, velmi často se začnou střetávat s nežádoucími vlivy, jako jsou starší problémové děti, alkohol, cigarety. Není výjimkou, kdy děti vyhledávají tyto prvky již na prvním stupni základních škol. Učitelé mají významnou roli ve vytváření mladých osobností, velmi často mohou strhnout dítě z delikventní cesty. Důležitý je osobitý přístup, aby i slabší děti neztratily chuť se neustále zlepšovat.

Níže jsou uvedeny rizikové faktory u dětí, kterých by si rodiče měli všímat. Objevení jakéhokoliv faktoru z níže uvedených naznačí, že ve vývoji dítěte nemusí být vše v úplném pořádku a rodiče by měli zvýšit zájem o svého potomka, kontaktovat školu.

Faktory:

- výrazné zhoršení prospěchu,
- objevení záškoláctví,
- šikana,
- změna chování dítěte,
- podrážděné reakce na otázky ohledně školy,
- školní poznámky,
- opakované zdravotní problémy.

2.2.2 PARTY, ALKOHOL, DROGY, CIGARETY

Nejdůležitějším orgánem ovlivňujícím dospívající mládež by měla být rodina, potažmo škola. Většinou tomu tak není a největší vliv má v dospívajícím věku referenční skupina vrstevníků neboli parta. Parta je skupina lidí, v našem případě dospívající mládeže a dětí, která má podobné názory na životní styl, rodiče, hudbu, alkohol, cigarety, drogy, školu, budoucnost... Pokud má rodina i parta zdravé jádro, mládež po navázání kontaktu s novou partou nepřetrhá rodinné vazby a chová se podobně jako dříve. V druhém případě by měla rodina zbystrit a sledovat, co se kolem dospívajícího jedince děje, protože to jsou signály, že parta má jiné názorové priority než rodina. Mládež z problémových rodin se častěji upíná k partě. „v roce 1996 sledovali kriminalisté z Prahy pětadesát skupin dětí a mládeže, jež se pohybovaly v prostředí heren a diskoték, z nich třicet osm, což jsou plné tři čtvrtiny, prokazatelně překračovalo zákon.“¹⁷

Policejní záznamy se shodují, že většina kriminálních činů mládeže vzniká v kolektivu pod vlivem alkoholu nebo drog. Větší předpoklady pro kriminální činnost mají děti ze sociálně méně zabezpečených rodin, které nemají sociální a finanční prostředky. Hlavně u rodin, u kterých se objevuje závislost na tabákových výrobcích, se zastává názor, že kouření není mimo zdravotních rizik pro děti a mladistvé nebezpečné. Opak je ovšem pravdou, jelikož děti většinou použijí cigaretu jako odrazový můstek, přes který se dále dostávají k dalším návykovým látkám.

Naše společnost je historicky svázána s pitím alkoholu, proto není považován za drogu, ale mnohonásobně více trestných činů je spácháno pod vlivem alkoholu než klasických drog. Jedním z důvodů je ten, že alkohol je levnější a dostupnější. Oficiálně je alkohol považován za tlumící drogu, ale jeho prodej a konzumace osobám starším osmnácti let není nezákonná. Česká republika patří mezi absolutní evropskou špičku v konzumaci alkoholu, což dokazují zveřejněné informace výzkumu nadace ADICA, která se zabývá informováním veřejnosti o závislosti na návykových látkách. „Na každého člověka staršího 15 let vychází v ČR průměrná roční spotřeba 16,45 litru

¹⁷ (MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence*. 3. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 83. ISBN 978-80-7367-825-8.)

*čistého alkoholu. V ČR 32% patnáctiletých chlapců a 26% stejně starých dívek pije alkohol alespoň jednou týdně.*¹⁸

Dle provedeného výzkumu byla Česká republika ve spotřebě čistého alkoholu v roce 2012 na prvním místě v Evropě se spotřebou 16,61 litru na osobu starší patnácti let. V roce 2013 se držela Česká republika opět na pomyslném vrcholu, kdy obsadila druhé místo se spotřebou 16,45 litrů na osobu. V tomto roce byla překonána Moldavskem, které mělo vypitých neuvěřitelných 18,22 litrů čistého alkoholu na osobu starší 15 let, překvapivě až na třetím místě figurovalo Rusko (15,76 litrů).¹⁹

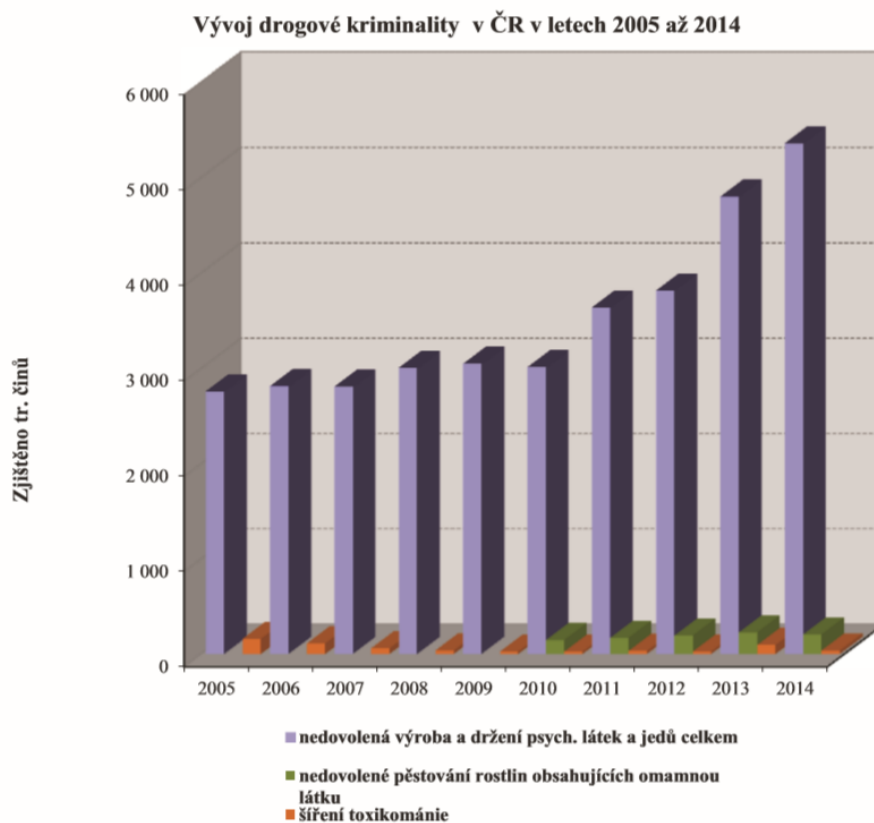
Nejnebezpečnější návykovou látkou jsou jednoznačně drogy. Drogově závislý člověk na tvrdých drogách utratí měsíčně několikanásobek průměrné mzdy, která činí v roce 2015 26 287 Kč²⁰. Většinou více než polovina této částky bývá opatřena kriminální činností, ať již to jsou drobné krádeže, prostituce, prodej zakázaných látek, či jiná nezákonná činnost. V grafu si můžeme povšimnout, že počet trestných činů v šíření a držení psychotropních látek od roku 2005 do roku 2014 byl téměř zdvojnásoben. Od roku 2010 je konstantní zvyšování trestné činnosti v této oblasti. Rovněž od stejného roku přibývá nárůst trestné činnosti v pěstování rostlin obsahujících omamnou látku. Tento údaj se objevuje v grafu až od roku 2010, jelikož je upraven novým trestním zákonem z roku 2009, který nabyl účinnost 1. 1. 2010.

¹⁸ *Nadace ADICTA* [www.adicta.cz]. Praha: ADICTA, 2016 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www.adicta.cz/cz/alkohol/alkohol/alkohol-v-cislech/>

¹⁹ *Nadace ADICTA* [www.adicta.cz]. Praha: ADICTA, 2016 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www.adicta.cz/cz/alkohol/alkohol/alkohol-v-cislech/>

²⁰ Průměrné mzdy - 2. čtvrtletí 2015. www.czso.cz [online]. 2015, 05.09.2015 [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-2-ctvrtleti-2015>

Graf 2: Vývoj drogové kriminality v ČR v letech 2005 – 2014

Zdroj²¹

V současné době se odhaduje, že je v České republice asi 45 000 drogově závislých osob z toho jsou $\frac{3}{4}$ závislých na metamfetaminu a asi $\frac{1}{4}$ na opiátech. Od roku 2007 je soustavný nárůst drogové kriminality.²²

Při pravidelném požívání drog vznikají tři druhy závislostí: fyzická závislost, abstinční syndrom a psychická závislost.

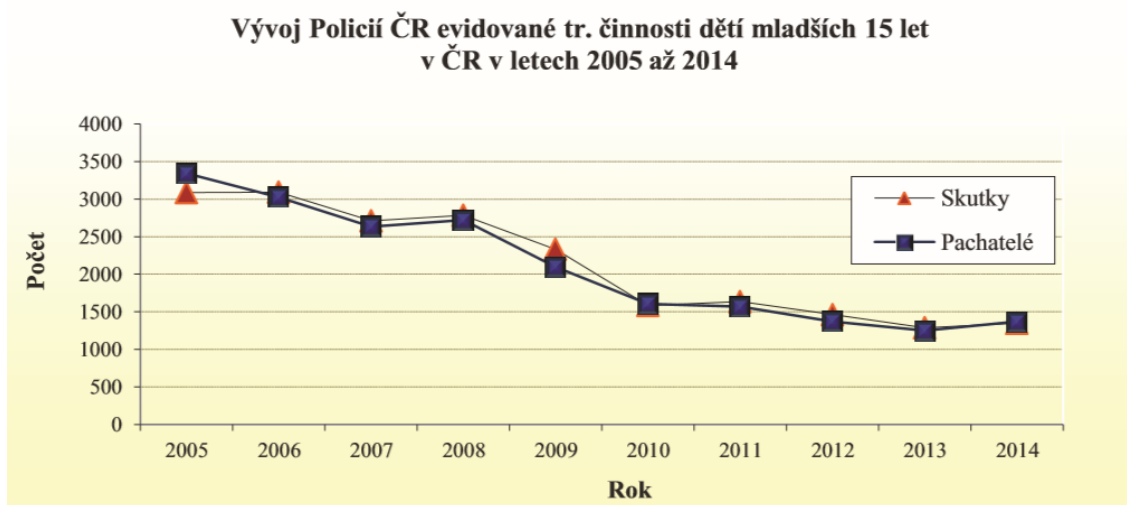
Závislost mladých lidí na alkoholu, drogách či tabákových výrobcích působí negativně na jejich vývoj, ať již se jedná o vývoj psychický nebo fyzický. Jak již je výše zmíněno, kriminální činnost hlavně u mladistvých pachatelů je v ruku v ruce spojená

²¹ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 28. Dostupné také z: www.mvcr.cz

²² Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 28. Dostupné také z: www.mvcr.cz

s konzumací omamných látek, které u dětí a mladistvých odbourávají zábrany. Mladí lidé při častém konzumování nejsou schopni rozpoznat, kdy se objevuje závislost a velmi často se stanou závislými, aniž by si to uvědomili. Spojitost návykových látek s kriminalitou potvrzují i konkrétní případy, ve kterých mladiství pachatelé vraždili (viz kapitola věnovaná mladistvým vrahům), kde všichni vrazi byli pod vlivem omamných látek. Dětem a mladistvým se po konzumaci zakázané látky snižuje sebekontrola a zvyšuje agresivita. Velmi pozitivní jsou pohledy na grafy Policií ČR evidovaných trestných činů osob mladších osmnácti let v letech 2005 – 2014, kde se počty trestné činnosti snižují postupně již od roku 2009 do současnosti a hlavně v letech 2013 a 2014 je pokles u mladistvých dosti výrazný. Na druhou stranu je alarmující pohled na graf nedovolené výroby a držení psychotropních látek, ve kterém je naopak soustavný nárůst od roku 2010.

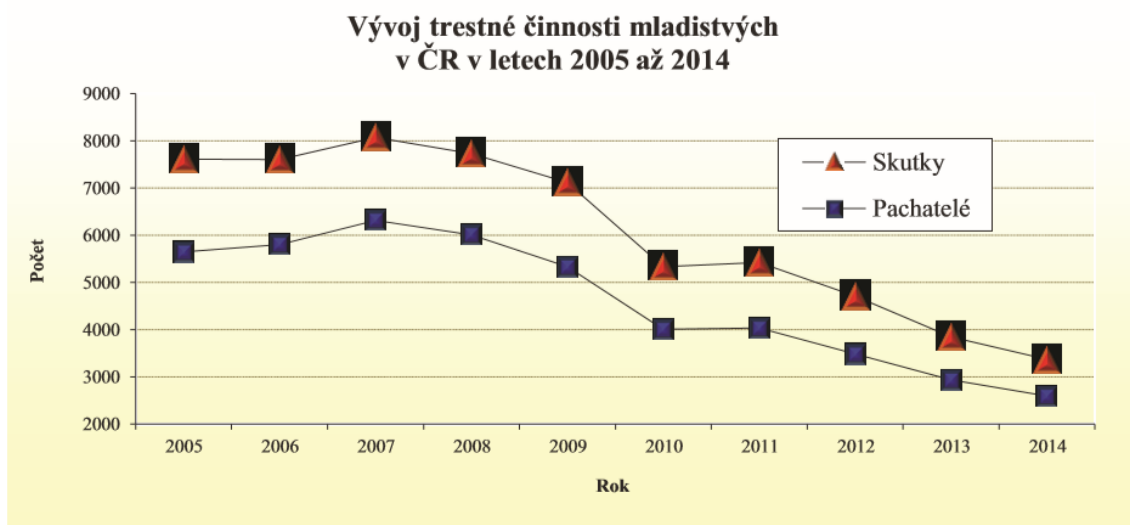
Graf 3: Vývoj evidované trestné činnosti dětí mladších 15 let v ČR
v letech 2005 – 2014

Zdroj²³

²³ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 16. Dostupné také z: www.mvcr.cz

Graf 4: Vývoj evidované trestné činnosti mladistvých v ČR v letech 2005 – 2014

Zdroj²⁴

2.2.3 MÉDIA

V posledních pětadvaceti letech získala velký vliv na dospívající mládež média, hlavně televize, počítače a herní konzole. Nelze říct, že média mají špatný vliv na mládež. Objevuje se v nich spousta výchovných a vzdělávacích produktů. Děti i mládež tráví sledováním televize, hraním počítačových her či „brouzdáním“ po internetu několik hodin denně. Hlavní problém je v tom, že mládež se dostává velmi snadno pomocí médií k obsahu, který by jim měl být skryt a představen až v pozdějším věku. Jedná se o násilí, agresivitu, rasismus, erotiku, pornografii a další negativní obsah. Fiktivní násilí se objevuje ve filmech, reálné násilí ve zprávách. Dítě je již ve školním věku schopné rozpoznat hranici mezi fiktivním a skutečným násilím. Bohužel velmi často se stává, že děti po stovkách hodin strávených u virtuální reality opětovně ztrácí schopnost odlišit, co je skutečná realita a fikce. Děti z mateřských školek přenášejí

²⁴ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 16. Dostupné také z: www.mvcr.cz

agresivitu z médií na své spolužáky. Centerwall přinesl studii, ve které ukazuje vesnici v kanadských horách. V této vesnici nebylo možné z terénních důvodů vysílání televize a porovnal ji s ostatními vesnicemi a městy. Přinesl šokující výsledek, ve kterém ukazuje, že děti z vesnic a měst s přístupem televize prokazují až o 160% větší projevy násilné činnosti. Za násilnou činnost bylo bráno, mlácení, kousání, strkání. Někdy to vede až k fatálním následkům, kdy si děti myslí, že žijí ve fiktivním světě, kde se jim a ostatním dětem nemůže nic stát, bohužel opak je pravdou.

Myslím si, že společnost by se k tomuto problému měla postavit čelem. Mělo by se vytvořit lepší zabezpečení webových stránek s erotickým, pornografickým a násilným obsahem, přesunout nevhodné filmy a pořady na večerní hodiny. V současné době je televizní program již od časných ranních hodin plný násilí a agresivity. V neposlední řadě je potřeba zamezit dětem hraní násilných počítačových her. Jak může dítě vyrůstat společensky, když od dětství ve virtuální realitě vraždí a ničí. V posledních letech se již několikrát stalo, že dítě či mladiství vraždili, protože si mysleli, že kamarádům se nemůže nic stát.

2.2.4 ŠIKANA

Pojem šikana je definován dle Klimeše jako „pronásledování, záměrné, zbytečné obtěžování, nespravedlivé obviňování, trestání, týrání“.²⁵

Šikana může být prováděna fyzicky nebo psychicky. V dřívější době byla velmi často na úrovni základních škol podceňována, v dnešní době je kladen důraz na její potlačení a vymýcení. Na základních a středních školách jsou zřízeny schránky důvěry, kam se postižené děti, mladiství v případě potřeby mohou anonymně ozvat. Šikany se často dopouštějí fyzicky zdatnější jedinci, kteří si vybírají naopak jedince slabé, neprůbojné a ve velké části případů i méně fyzicky či psychicky vyspělé. Bohužel právě v případě šikany se ve většině případů jedná o latenci, což znamená, že šikana je mezi

²⁵ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 7. vyd., V SPN vyd. 2., rozš. a dopl. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2005, s. 704. ISBN 80-7235-272-5.

děti a mladistvými rozšířený jev, ale pouze zlomek případů je ve skutečnosti řešen ať již z proto, že si to děti nechají pro sebe, nebo šikana přestane.

3 SPECIFIKA KRIMINALITY

Třetí kapitola je věnována odlišnostem, které oddělují mladistvou kriminalitu od kriminality dospělých pachatelů. I když se zdá, že kriminalita dospělých a mladých pachatelů by měla být podobná, opak je pravdou a u činů spáchaných mládeží se objevuje velké množství odlišností. Mladiství pachatelé se odlišují v mnoha znacích. Jednak kvůli nízkému věku mají jiné potřeby a zkušenosti, proto si vybírají odlišné cíle svých útoků, než je tomu u dospělých pachatelů. Ve velké většině případů jsou kriminální činy mladistvých spojeny s nulovou či velmi nízkou formou přípravy. *„Specifický je u mládeže i způsob páchaní kriminálního deliktu a výběr objektů napadení. Dospělý pachatel využívá zkušenosti z osobních kontaktů s lidmi, které mládež prozatím postrádá. Proto je kriminální delikt mladistvého jakousi hrou improvizace a postrádá originalitu a nápaditost. Samozřejmě bereme v potaz i motivaci, která je způsobena vyvíjejícími se psychosomatickými změnami mládeže a také prostředím, ve kterém jedinec vyrůstá, a postavením, které v určujícím prostředí zaujímá.“*²⁶

Špatná příprava a často i nevhodné načasování daného činu pachatele rozhodí a v místě činu ani nedojde k zahlazení stop nebo jsou stopy zahlazeny nedostatečně. V některých případech mladiství stopy zahladit nechtějí, protože chtějí být chyceni, aby se daným činem mohli pochlubit. Kriminalita mladistvých je často páchána ve skupinách, protože anonymita skupiny dodává jedinci odvalu a většinou se jedná o případy, kdy by se samostatný jedinec sám neodvážil. Mimo anonymitu davu se mladí pachatelé mnohdy posilňují alkoholem či jinou návykovou látkou, která jim pomůže odstranit zábrany. Trestná činnost mládeže bývá bohužel spojena v mnoha případech s nepřiměřenou brutalitou a agresivitou, která je páchána na bezbranných jedincích, starých či bezmocných lidech. Pachatelé si v těchto případech kompenzují mladý věk a ukazují svou sílu. Tuto skutečnost nepřímo potvrzuje případ vraždy, viz kapitola 5.2, kde mladistvý pachatel společně s kamarádem zbytečně při loupeži zabili nemohoucího

²⁶ Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V., Kriminalita mládeže, Praha 2001, ISBN 80-7251-070-3

starce na kolečkovém křesle. Pravděpodobně pokud by se jednalo o dospělého pachatele, nemohoucí osobě by zalepil ústa, oloupil ji a budovu opustil. Při rozhovorech s kriminalistou, který přímo tuto vraždu vyšetřoval, jsem se dozvěděl, že to byla první indicie, která nasvědčovala, že se bude jednat o mladé pachatele. Dále si kriminalisté Kubalec a Kubeška, kteří pracují ve svém oboru přes 15 let, všímají narůstající agresivity a brutality u činů spáchaných mladistvými. Tvrdí, že je to z několika důvodů. Za prvé je společnost tímto směrem vychovávána, kdy již od malička je dětem vštěpováno, že se prosadí jen nejsilnější jedinci. Agresivita, pornografie, brutalita a násilí se v posledních letech objevuje na obrazovkách televize v časnějších hodinách než v minulosti. Technický pokrok vede k tomu, že děti ve velmi nízkém věku hrají hry plné násilí, kde ve virtuální realitě bijí a vraždí další počítačové postavy. Téměř každé dítě má v dnešní době chytrý telefon, tablet nebo počítač, kde se bez jakéhokoliv zabezpečení mohou dívat mimo virtuálních videí i na skutečné popravy a jiné násilné činy. Nedivme se potom, že dítě či mladistvý přenesse tuto zkušenost i do skutečného života. Nejčastěji mládež porušuje zákon v následujících oblastech: majetkové trestné činy, krádeže prosté, krádeže vloupáním a násilné činy viz obrázek.

Obrázek 1: Počet trestných činů spáchaných mladistvými evidovaných Policií ČR

Vývoj počtu Policií ČR evidovaných trestných činů (provinění) spáchaných mladistvými v ČR

Druh kriminality	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vraždy celkem:	6	5	4	6	2	7	3
Loupeže	454	431	311	292	289	212	167
Úmyslné ublížení na zdraví	285	298	298	246	291	239	225
Vydírání	79	98	72	112	85	85	59
Násilné činy :	958	969	810	819	829	677	565
Mravnostní činy :	155	174	166	185	198	216	198
Kr. vl. do vík. chat soukr. osob	159	148	125	139	118	87	66
Krádeže vloupáním :	1 426	1 412	1 277	1 358	1 105	897	710
Krádeže mot. voz. dvoustopých	428	368	247	269	190	153	115
Krádeže věcí z automobilů	267	220	206	146	101	61	41
Krádeže prosté :	2 163	1 847	1 537	1 520	1 334	1 002	820
Majetkové činy :	3 844	3 472	3 033	3 083	2 605	2 052	1 702
Výtržnictví	152	150	156	162	146	138	151
Ned.vyr. a d.psych.l. a jedů	164	146	118	187	123	144	123
Šíření toxikománie	10	4	1	4	3	3	1
CELKOVÁ KRIMINALITA:	7 728	7 123	5 339	5 427	4 713	3 845	3 367

Zdroj²⁷

²⁷ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 16. Dostupné také z: www.mvcr.cz

Patologická mládež často páchá vandalismus, kterým zahání nudu a dokazuje vrstevníkům své postavení v partě. Bohužel tato činnost se jim velmi špatně prokazuje, protože probíhá bez svědků a pachatelé za ni nejsou trestáni. Pachatelé jsou většinou vedeni momentální touhou něco vlastnit, či stoupajícím adrenalinem. Bohužel tímto jednáním způsobují mnohonásobně větší škody, než sami v daném okamžiku získají.

Odborníci se shodují, že existují dva druhy mladistvých pachatelů. Jedná se o recidivisty na jedné straně a mladistvé delikventy na straně druhé. Recidivisti jsou pachatelé, kteří začnou kriminální činnost v brzkém věku, většinou mívají první zkušenost s policií mezi šestým až dvanáctým rokem života a pokračují v ní celý život. Postupně stoupá agresivita a závažnost trestných činů. Mladiství delikventi se dostávají do problémů se zákonem až v pozdějším věku, většinou mezi jedenáctým a třináctým rokem. Většinou se dopouštějí kriminálních činů pouze příležitostně a jejich závažnost nemá zvyšující se tendenci, během dospívání se zpětně socializují a jejich kriminální vývoj se ukončí. Mladiství delikventi se socializují zpět do společnosti a jejich nezákonné chování úplně vymizí.²⁸

I z tohoto důvodu mají celkový podíl 60% na kriminalitě osoby mladší třiceti let. *„Kriminalita je převážně produkována mladými lidmi, právě v České republice mají pachatelé ve věku do 24 let na celkové kriminalitě podíl 40% a 60% všech pachatelů jsou pachatelé ve věku do 30 let.“*²⁹

²⁸ Čírková, L: Dva pohledy na delikvenci dětí a mladistvých, Kriminalistika 4/2003, str. 34

²⁹ Zoubková, I: Kriminalita mládeže, 1. Vydání, PA ČR, Praha, 2001 ISBN 80-7251-070-3, s. 19

4 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST

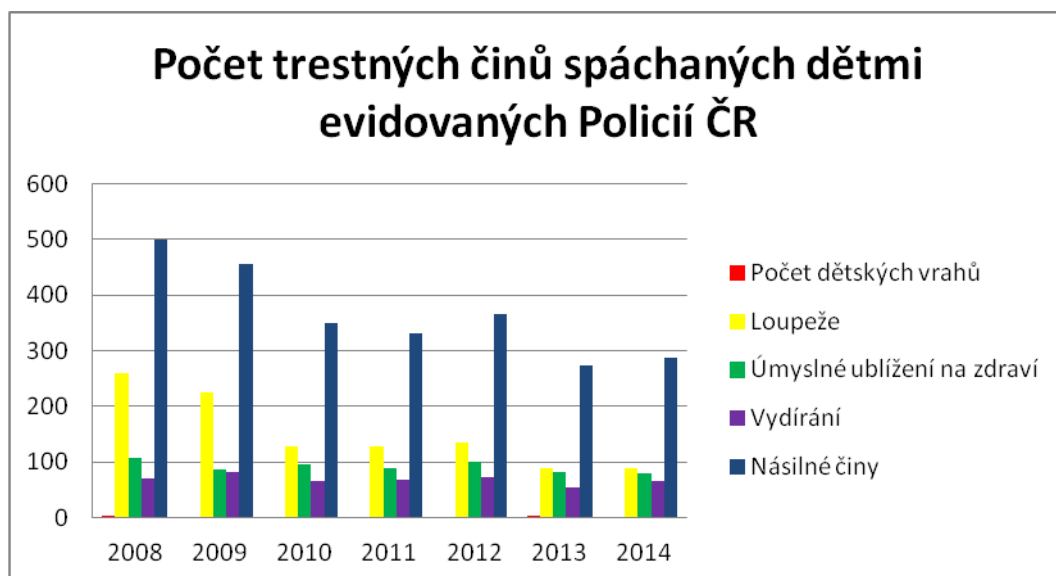
Důležité je specifikovat, co je to násilná trestná činnost. „Násilná trestná činnost zahrnuje trestnou činnost, jako je vražda, loupežné přepadení, nebezpečné vyhrožování, braní rukojmí, ublížení na zdraví, vydírání, týrání svěřené osoby, únos, opuštění dítěte a další druhy násilného jednání.“³⁰ Násilná trestná činnost je všeobecně považována za nejhorší a nejnebezpečnější formu trestné činnosti. Jedná se o činnost, v tomto případě o činnost mladistvých a dětí, která je spojena s fyzickým ublížením, usmrcením, či pokusem o něj.³¹

Případům, kdy násilná trestná činnost vedla k usmrcení, je podrobněji věnována následující kapitola, viz celá kapitola číslo 5. Násilná trestná činnost je spojena s velkou agresivitou a brutalitou. Mladiství a děti páchají násilné činy často se zbraní a touto činností si většinou kompenzují svůj věk a nedostatečnou fyzickou sílu. Spouštěčů, které v útočnickovi v běžné trestné činnosti spustí násilí, existuje mnoho. Může se jednat o vrozené dispozice, působení návykových látek, vliv médií, špatná výchova či jiné okolnosti. U pachatelů mladších osmnácti let se převážně jedná o méně závažné ublížení na zdraví, naštěstí i počty vražd jsou velmi nízké, i když bychom si přáli, aby v této kolonce svítila nula. Pokud se zaměříme na násilnou trestnou činnost u dětí, viz graf, je vidět dlouhodobý trend, který nastává v celkové trestné činnosti u dětí a mladistvých, což je dlouhodobý pokles násilné trestné činnosti. Specifické zůstávají pouze vraždy, kde se dlouhodobě objevují v každém roce 0-3 vrazi. V pohledu na graf číslo... násilné trestné činy spáchané mladistvými rovněž ukazují klesající tendenci již od roku 2009. Opět se dlouhodobý pokles netýká bohužel ukazatele vražd, kde se objevují počty mladistvých vrahů od 2-7. Bohužel pozitivní trend, snižování násilné trestné činnosti u mladistvých a dětí, nepokračuje při pohledu na tabulku u dospělých pachatelů (viz graf), zde je naopak postupný nárůst násilné trestné činnosti od roku 2009.

³⁰ Služba kriminální policie. *Policie České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-05-18]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/sluzba-kriminalni-policie.aspx>

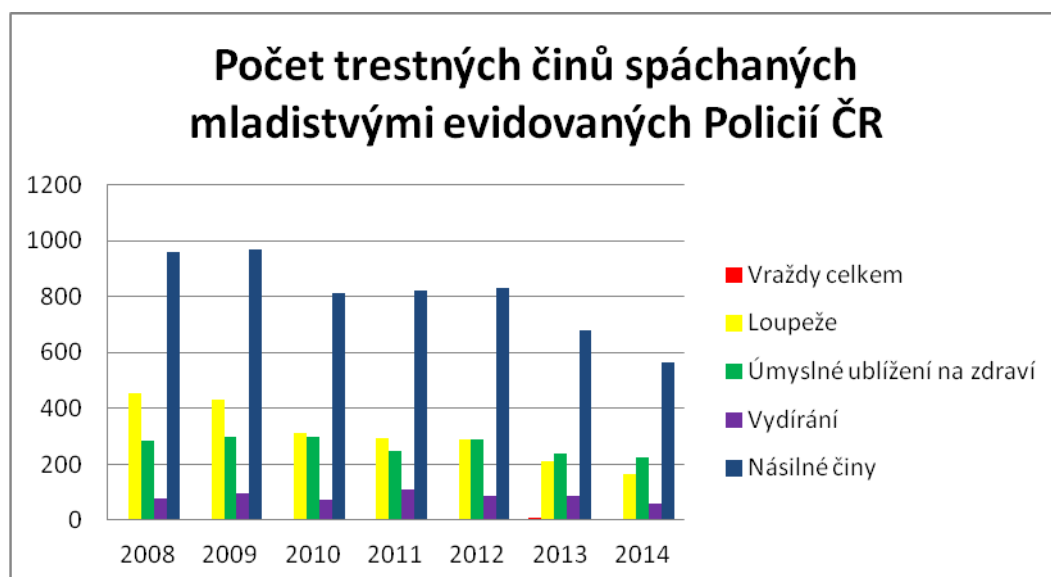
³¹ *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

Graf 5: Počet trestných činů spáchaných dětmi v letech 2008 – 2014

Zdroj³²

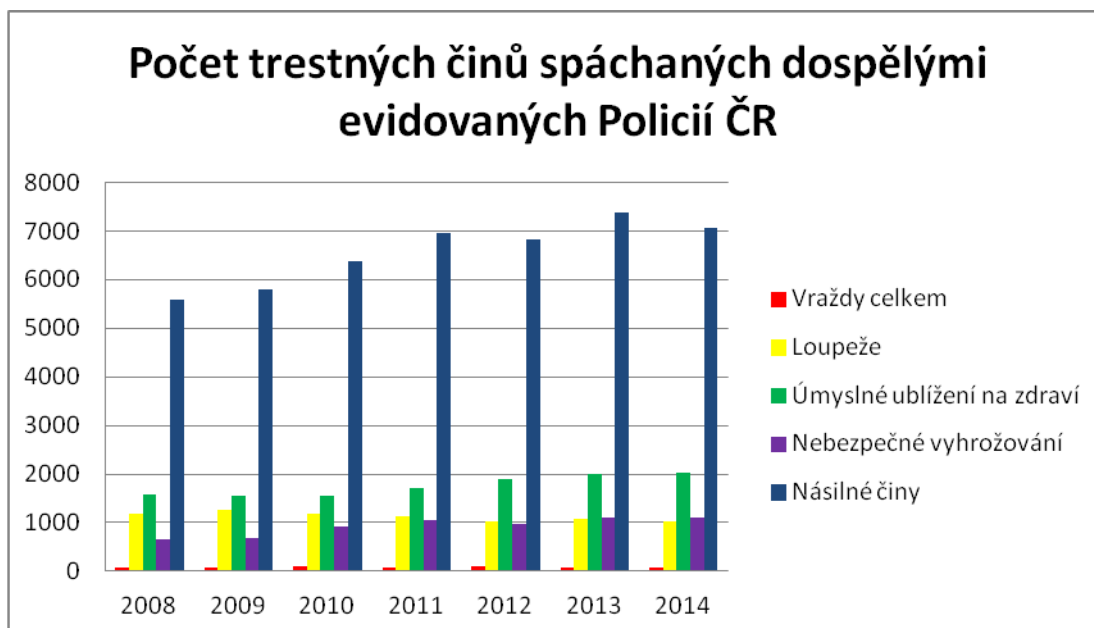
Graf 6: Počet trestných činů spáchaných mladistvými v letech 2008 – 2014

Zdroj³³

³² Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 16. Dostupné také z: www.mvcr.cz

Graf 7: Počet trestných činů spáchaných dospělými v letech 2008 – 2014

Zdroj³⁴

³³ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 17. Dostupné také z: www.mvcr.cz

³⁴ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 14. Dostupné také z: www.mvcr.cz

5 VRAŽDY ZPŮSOBENÉ MLADISTVÝMI

Tato kapitola je věnována případům, kdy zanedbání výchovy, vrozené dispozice, omamné látky a jiné okolnosti vedly mladistvé či osoby těsně po překročení mladistvého věku ke spáchání nejhoršího možného skutku, a to vraždy. Vraždy mladistvých a dětí jsou specifická záležitost, která se od běžných kriminálních činů liší. Z dlouhodobého pohledu na vývoj počtu vrahů v obou skupinách si můžeme všimnout, že na rozdíl od ostatních případů trestné činnosti se zde počty příliš nemění. Počty mladistvých a dětských vrahů nestoupají, bohužel z dlouhodobého hlediska ani neklesají. Celkový počet dětských vrahů dle statistik Policie České republiky za období 2008-2014 je 12. Mladistvých vrahů za stejné období je dle statistik 33.³⁵

V kapitole jsou představeny čtyři konkrétní případy, popsání pachatelé včetně psychologického a psychiatrického posudku a rovněž zaznamenány rozsudky soudů. V závěru je vytvořena analýza, která ukazuje společné prvky, které se objevují v těchto případech. Všechny informace, uvedené v konkrétních případech jsou pravdivé, mimo jmen pachatelů, a byly čerpány na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje na Zbraslavi. Ve všech případech, kdy mladiství pachatelé vraždili, byla později vykonána následující speciální psychologická a psychiatrická vyšetření.

1) Klinické metody

a) Pozorování

Specialista pozoruje pacienta, systematicky ho sleduje a sbírá o něm informace. Je to nejzákladnější klinická metoda, která popíše, jak pozorovaný objekt vystupuje.

³⁵ Zpráva o situaci: V oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Praha, 2015, s. 16 - 17.
Dostupné také z: www.mvcr.cz

b) Anamnestický rozhovor

Rozhovor si všímá projevů pacienta a odborník sbírá určitá data, dělí se většinou na tři části: úvod, hlavní část a závěr. Úvod je nejvýznamnější část, podle které specialista určí, jak bude postupovat s klientem. Směřuje zde otázky od obecných ke specifickým a od jednoduchých k složitějším. V hlavní části většinou dotazovaná osoba mluví o sobě, jaké má problémy, na co myslí. V poslední části se již ptá specialista na konkrétní doplňující otázky, aby si doplnil nesrovnalosti.

c) Diagnostický rozhovor

Cílem rozhovoru spojeným s psychodiagnostickými prvky je diagnostikovat pacienta a určit léčebný plán, pokud je potřeba. Rovněž se skládá ze tří částí: úvod, jádro rozhovoru a závěr. V úvodní části se specialista snaží vytvořit přátelskou atmosféru a navázat kontakt. V prostřední části se naopak po odstranění základních problémů snaží získat, co nejvíce diagnostických informací. V poslední části se specialista snaží odstranit napětí a připravit klienta na další schůzku. Spolehlivost testu závisí na ochotě klienta spolupracovat.

2) Testové metody

a) Rorschachův test

Slouží k rozboru osobnosti pomocí rozpoznávání inkoustových skvrn vyobrazených na deseti kartách. Psycholog pomocí odpovědí a reakcí pacienta sestaví profil testované osobnosti.

b) TAT test

Slouží k diagnostice osobnosti a k odhalení jejích rysů. K testování je vytvořeno 31 tabulí, které zobrazují lidi v nesespecifických situacích. Úkolem pacienta je vymyslet k dané tabuli příběh.

c) WAIS test

Test zaměřený na celkový intelekt pomáhá odhalit duševní nemoci. Byl publikován v roce 1955 a od této doby se neustále zdokonaluje.

3) Hodnotící škály

a) PCL-R Hareho škála psychopatie

Škála určená k hodnocení psychopatických rysů osobnosti, kterou sestavil kriminální psycholog Robert Hare. Jedná se o 21 bodů, pokud je u pacienta daný znak nepřítomen, je daná otázka hodnocena 0 body, pokud je pravděpodobně přítomen, klasifikuje se 1 bodem a pokud je určitě přítomen, je klasifikován 2 body. V případě, že je při celkovém sečtení překročena linie 25 bodů, je pacient pravděpodobně psychopat.

b) HCR-20

Druhý hodnotící test, který byl použit na mladistvé pachatele, v níže uvedených případech ukazuje pravděpodobnost dalšího rizika násilí, v případě, že by se pachatelé násilné trestné činnosti, v tomto případě vraždy, objevili opět na svobodě.³⁶

Následující kapitoly, zaměřené na konkrétní případy, jsou podloženy informacemi, které byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivý.

5.1 KONKRÉTNÍ PŘÍPAD ČÍSLO 1

Případ je velmi složitý, hlavní postavou je mladík Lukáš, který spáchal dvě vraždy a o třetí se pokusil. První vraždu spáchal v patnácti letech, kdy po útěku z dětského

³⁶ Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

domova navštívil vlastní babičku, které bylo 84 let. Babička ho přivítala a připravila mu oběd. U oběda několik minut diskutovali. Babička se ho zeptala, proč vnuk utíká z dětského domova a krade. Lukáš jí v klidu odpověděl, že potřebuje peníze na alkohol, cigarety a jiné nezbytné věci. Na to mu babička odvětila, že je stejný jako jeho máma a teta, že také kradou. To mladíka vytočilo k nepřičetnosti, začal babičku okamžitě škrtit a chtěl, aby se omluvila, že to není pravda, že máma nekrade, což babička odmítla. Po několika minutovém škrzení mladík zjistil, že babička už pouze chrčí. Aby to rychle ukončil, vzal nůž a zasadil jí dvě rány do krku. Poté vykouřil několik cigaret a z bytu odešel až po šesti hodinách. V této době se dle výpovědi díval na televizi, jedl a pil pivo. Kriminalisty přivedli na stopu sousedé, kteří mladíka viděli k babičce přicházet. Mladistvý vrah byl neprodleně dopaden a ke všemu se přiznal. Lukáš byl za zločin vraždy odsouzen v patnácti letech na 42 měsíců odnětí svobody. Jelikož se jednalo o provinění mladistvého, byl trest takto krátký. V osmnácti letech byl Lukáš propuštěn na svobodu.

V druhém případě se objevují dvě postavy, nedávno propuštěný vrah Lukáš a zavražděný bezdomovec Tomáš. Lukáš těsně překročil věk mladistvého osmnáct let. Tomáš je bezdomovec žijící na okraji města pod plachtovým příbytkem. Po krátkém pobytu na svobodě vraždil Lukáš podruhé. Po svém propuštění se pravidelně stýkal s padesátiletým bezdomovcem Tomášem, se kterým popíjel alkohol a „flákal se“. Týden před osudným dnem se oba pod silným vlivem alkoholu společně nepohodli a poprali se, zápas skončil třídním pobytém Tomáše v nemocnici a několika stehy v oblasti hlavy. V osudný den se opět potkali, v obchodním domě si koupili jedenáct litrů vína, které začali pít před obchodním centrem. Po krátké konzumaci se odebrali k příbytku Tomáše, tam v pití pokračovali. Tomáš značně posílněn alkoholem si chtěl vyrovnat účty s Lukášem za minulou rvačku. Mladšího společníka napadl a vrazil mu několik facek, což velmi opilého mladíka vyprovokovalo a spustilo v něm agresivitu. Zvedl se a začal se s bezdomovcem prát. Mladík prudkým kopem do hlavy postiženému zlomil lebku a okamžitě ho začal škrtit v oblasti hrtanu. Celá potyčka skončila smrtí bezdomovce. Po incidentu se mladík pokusil mrtvého muže oživit, ale nepodařilo se mu to. Tělo ukryl do roští nedaleko příbytku, dané místo opustil a toulal se po okolních městech. Policie našla mrtvolu přibližně až o osm týdnů později.

Mezitím byl Lukáš již opět v policejní cele, kdy byl zadržen za pokus o vraždu, který se odehrál ve vedlejší městě. Lukáš navštívil restauraci, kde si dal několik piv a protože neměl na zaplacení útraty, pokusil se přemluvit obsluhu, že piva zaplatí další den, což se mu nepovedlo, a proto se vydal na útěk. Číšník mladíka dostihl a chtěl ho vzít zpět do restaurace. Po slovní výměně názorů Lukáš vytáhl nůž a číšníka bodl do ruky. Druhou ránou mu mířil na krk, což se číšníkovi povedlo odvrátit a čepel nože mu pořezala obličej. Poté se dal na útěk. Událost vidělo několik svědků, během několika dnů byl Lukáš zadržen policií.

5.1.1 POPIS MLADISTVÉHO PACHATELE

Lukáš vyrůstal pouze s matkou, která je nedoučená a pracuje v místní pekárně. Po narození byl umístěn do kojeneckého ústavu, protože matce bylo pouze 18 let. Na krátkou dobu se vrátil k matce, od tří do šesti let byl umístěn v dětském domově. Během střídání dětských domovů měnil i základní školy, celkově čtyřikrát. Z dětských domovů utíkal. Nejdéle byl na útěku v devíti letech celkem 14 dní, kdy ho hledala i policie. Otec se k synovi nehlásí, je vyučen soustružníkem. Do sedmé třídy s chlapcem nebyly žádné problémy ve škole, v prospěchu byl podprůměrný. Od této doby začal krást doma a u babičky peníze, kouřil a pil. Dokázal vypít až 25 piv za den nebo sedm litrů vína. Pravidelně užívá léky na zklidnění. Po spáchání první vraždy byl ve vězení psychiatricky léčen, v této době také napadl vězeňskou službu. Odborné učiliště studoval ve výkonu trestu, pro psychické problémy ho ukončil. Po propuštění se na svobodě pohyboval krátkou dobu. Po výkonu trestu pracoval čtyři měsíce jako prodavač, přestal, protože ho to nebavilo. Zdraví má dobré, na psychické problémy užívá Diazepam, Tisercin, Neutrol. Někdy má problémy se spánkem. Na svobodě vykouřil až tři krabičky cigaret denně, vypil 25-30 piv denně, někdy sedm litrů vína. Kriminální činnost se u něho začala objevovat asi od sedmé třídy, nejprve začal krást drobnosti, později matce a babičce peníze, dále začal vykrádat auta a jejich obsah prodávat, později další kriminální činnost.

5.1.2 PSYCHOLOGICKÝ POSUDEK

Lukáš konzumuje velké množství alkoholu, z dlouhodobého hlediska by téměř jistě vznikla závislost. V současné době ještě nebyla vybudována závislost na alkoholu ani cigaretách, drogy nebral. Mladík je heterosexuál, první pohlavní styk měl ve čtrnácti letech. Další až po výkonu trestu v osmnácti letech, vždy se jednalo o sex na jednu noc. Během prvního výkonu trestu myslel na sebevraždu. Tvrdí, že k vraždám nemuselo dojít, ale nepocituje lítost. Vede asociální způsob života, raději se straní společnosti. Osobnost se vyvíjí disharmonicky směrem k poruše osobnosti asociálního typu, nepočítá se, že by v tomto případě mohlo dojít k nápravě. Hodnocení dle Hareho škály 33 bodů. *„Výsledek charakterizuje osobu s nejvyšší společenskou nebezpečností a zároveň nejnižší až vyloučenou pravděpodobností resocializace.“*³⁷ Nízké intelektové schopnosti a velmi podprůměrné IQ. Je velmi agresivní a spouštěcí mechanismy agrese může nastartovat téměř cokoliv. Duševní stav je poruchový. Netrpí a ani v minulosti netrpěl duševní chorobou. Mladík je společensky nebezpečný a další pohyb na svobodě není v žádném případě doporučen. Tvrdí, že předchozí tresty, včetně pobytů v dětských domovech na něho měly negativní vliv. V prvním pobytu ve vězení měl tři kázeňské přestupky. Zapálil matraci, kterou dále hodil na chodbu, za to dostal trest dvacet dní na samotce. *„Závěrem lze konstatovat, že z forenzně psychologického hlediska lze na základě znaleckých vyšetření a dostupné spisové dokumentace hodnotit primární motivaci jako instrumentální, tedy vědomou, plánovitou a organizovanou, bez vlivu duševní poruchy nebo onemocnění, nicméně s podstatným vlivem osobnosti se zvýšenou mírou konstituční agresivity, minimální návaznosti na sociální normy a nejvyšší společenskou nebezpečností.“*³⁸

³⁷ Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

³⁸ Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

5.1.3 ROZSUDEK

Jak již bylo zmíněno výše, Lukáš byl v čerstvých patnácti letech odsouzen za trestný čin vraždy k trestu odnětí svobody na dobu 42 měsíců, během této doby měl tři kázeňské prohřešky, kdy největším byla zapálená matrace ve vlastní cele. Po absolvování trestu a krátkém pobytu na svobodě byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 18 let za pokus o vraždu číšníka, v případě rozsudku bylo přihlíženo k faktu, že mladík má na svědomí vraždu své babičky.

Kriminalisté během vyšetřování a popisu svědků, kteří viděli bezdomovce Tomáše ve společnosti mladíka, pasovali Lukáše do role pravděpodobného vraha. Po několika výsleších se k činu doznal. Za vraždu Milana byl odsouzen za opětovný zločin vraždy podle paragrafu 140 Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí ve věznici se zvýšenou ostrahou bez možnosti podmíněčného propuštění.

5.2 KONKRÉTNÍ PŘÍPAD ČÍSLO 2

Do případu je zapleteno šest osob, Obžalovaný číslo 1 je vnuk postiženého Karla, kterému bylo v době spáchání trestného činu 20 let, Obžalovaný číslo 2 byl nejstarší člen skupinky, 23 let, nezaměstnaný, vedoucí skupiny, vlastnil nelegálně drženou zbraň. Obžalovaný číslo 3 mladistvý a zároveň nejmladší člen celé skupinky, v době spáchání trestného činu mu bylo 17 let, student odborného učiliště. Obžalovaný číslo 4 byl v době spáchání trestné činnosti pouze 2 dny plnoletý. Obžalovaný číslo 5, 19 let. Oběť pan Karel, důchodce ve věku 72 let, žijící samostatně v panelovém bytě, pohybující se na kolečkovém křesle, zároveň děda Obžalovaného číslo 1.

Jednalo se o partu kamarádů z většího města, kteří společně trávili volný čas, chodili za školu, pili alkohol, kouřili marihuanu a v poslední době někteří z nich užívali pervitin. Jednou se v partě kamarádů zmínil Obžalovaný č. 1, že děda má schované peníze, asi 20 000 Kč. Mladíci vymysleli, že dědu o jeho úspory okradou. Vnuk nakreslil podrobnou mapku bytu, včetně místa, kde má děda uložené peníze.

Obžalovaný č. 2, vedoucí skupinky, který užíval delší dobu pervitin, vymyslel, že se společně s mladistvým obžalovaným č. 3 vydají za dědou. Ke vstupu do bytu využijí trik a budou se vydávat za podomní prodejce. Skupinka přijela před panelový dům společně autem, které měl Obžalovaný č. 5 půjčené od své matky. Obžalovaní č. 2 a 3 se pomocí své lsti dostali do bytu poškozeného, zbytek skupinky čekal v autě. V bytě místo krádeže peněz Obžalovaný č. 2 důchodce uskrtil, i když poškozený křičel, že jim dá vše, co chtějí, včetně peněz. Mladistvý, obžalovaný číslo 3 na vše koukal, aniž by se pokusil zasáhnout. Po provedení činu zavolali pachatelé vnuka poškozeného, Obžalovaného č. 1, který k překvapení všech zúčastněných našel peněženku s obsahem přes 300 000 Kč. Původně předpokládal, že děda má naspořeno pouze 20 000 Kč. První tři obžalovaní si rozdělili každý přes 100 000 Kč. Mrtvolu starce společnými silami zabalili do deky a naložili do auta. Tam řekli zbylým dvěma kamarádům, co se stalo. Obžalovanému č. 4 věnovali 2 800 Kč a řidiči auta, což byl obžalovaný č. 5, 15 000 Kč. Mrtvolu zabalenou do deky odvezli několik desítek kilometrů do lesa v horách, kde ji zahrabali sněhem a větvemi. Syn zavražděného chodil otce kontrolovat dvakrát týdně, proto když dorazil k otci a otec nikde nebyl a na zemi leželo převrácené kolečkové křeslo, zavolal policii. Mezitím byla mrtvola důchodce včetně škrťacího pásku kolem krku nalezena v horách u Jablonce nad Nisou. Během několika týdnů policie případ vyřešila.

5.2.1 POPIS MLADISTVÉHO PACHATELE

Pouze jediný z pětičlenné skupinky pachatelů byl mladistvý, právě tohoto chlapce si detailně rozebereme. Mladistvý žije se svou babičkou, která ho má v pěstounské péči. Navštěvuje druhý ročník odborného učiliště. Narodil se do úplné rodiny, matka mu zemřela ve čtyřech letech na nákazu meningokokem. Otec samostatnou výchovu nezvládal, syn byl svěřen babičce do pěstounské péče. Otec pracuje jako dělník ve Škoda auto, a.s.. Po smrti matky bral otec antidepresiva. Má mladšího bratra, kterému je 14 let, na základní škole bez kázeňských prohřešků, co se týče studijních výsledků, nachází se v třídním průměru. Mladistvý pachatel byl během studia na prvním stupni základní školy bez problémů, na druhém stupni se u něho začínají projevovat problémy.

Po hádce s třídní učitelkou měl dvojku z chování. Ve škole od vstupu na druhý stupeň měly problémy rostoucí tendenci. Časté poznámky, nenosil domácí úkoly. Po absolvování základní školy začal studovat na odborném učilišti, školu nebyl schopen zvládat, po prvním roce přestoupil na jednodušší učiliště. Ekonomicky je závislý na svém otci a babičce, kteří mu finančně přispívají, žádný vlastní příjem peněz nemá.

5.2.2 PSYCHOLOGICKÝ POSUDEK

V mládí po nehodě na kole utrpěl otřes mozku a měl protrženou slezinu, bez následných potíží. Během života měl mladistvý několik vztahů, před spácháním trestného činu vztah 1,5 roku, po spáchání trestného činu byl vztah ukončen. Není homosexuál a netrpí sexuální úchylností. Nebyly zjištěny žádné poruchy osobnosti. Mladistvý není závislý na alkoholu ani jiných psychotropních látkách. Příležitostně užíval několik měsíců pervitin, marihuanu a pil alkohol. Jeho intelektové schopnosti odpovídají populačnímu průměru. V době vraždy byl společně s Obžalovaným číslo 2 pod vlivem pervitinu, který užíval několik hodin před spácháním trestného činu. Nebyla zjištěna osobnostní, duševní ani jiná porucha. Pachatel se popisuje jako nekonfliktní, uzavřený a tichý. Čin plánovali provést delší dobu, u mladistvého je nízká impulzivita. Trestný čin byl detailně naplánován z důvodu majetkového obohacení, nejednalo se o afektové jednání. *„Výsledný skóre odpovídá výsledku, který lze klasifikovat jako malé riziko budoucího násilí. Celkový výsledek je výrazně ovlivněn věkem posuzovaného a je nutné vzít v úvahu, že osobnost posuzovaného je stále ve vývoji.“*³⁹

Po nástupu do vazby měl dva měsíce psychické problémy a užíval léky na nervy. V současné době nic neužívá, přestal i kouřit. Věnuje se posilování, bral svalové steroidy, v dřívější době se přikláněl k názorům pravicové ideologie. Osobnost se stále vyvíjí, je disharmonická. Objevuje se anetismus, impulzivita.

³⁹ Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

5.2.3 POPIS PACHATELE, OBŽALOVANÝ ČÍSLO 4

Velkou zajímavostí v tomto případě je Obžalovaný číslo 4, a to hlavně z důvodu, že překročil hranici mladistvého věku pouze o dva dny, soudně teprve o den, protože dle zákona je mladistvý brán za dospělého až v osmnácti letech a jednom dnu. Z tohoto důvodu a mnoha rozdílů mezi mladistvým Obžalovaným č. 3 a těsně dospělým Obžalovaným číslo 4 jsem se rozhodl rozebrat oba konkrétní případy.

Obžalovaný číslo 4 pochází ze spořádané a úplné rodiny. Otec je podnikatel, padesát let, bez jakýchkoliv nápadností. Duševně zdravý, o rodinu se stará, včetně dvou dětí, které má z předchozího manželství syn 23 let a dcera 27 let. Rovněž matka je duševně zdravá, před nástupem na mateřskou dovolenou pracovala. Obžalovaný č. 4 se narodil do úplné fungující rodiny, která se plně starala o výchovu dětí. Obžalovaný má ještě vlastní mladší sestru, se kterou je matka na mateřské dovolené. Na základní škole byl jednou vyslýchán policií za rvačku. Za tento prohřešek měl sníženou známku z chování.

5.2.4 PSYCHOLOGICKÝ POSUDEK

Mladík je v dobrém zdravotním stavu, od mládí se věnuje vrcholově hokeji, ve kterém by rád pokračoval na profesionální úrovni. První sexuální vztah měl v patnácti letech, v současné době má deset měsíců přítelkyni. Je heterosexuál. Pochází ze standardní rodiny. Příležitostně si dá skleničku alkoholu nebo zakouří marihuanu, jiné drogy nikdy nezkoušel. U mladíka se neobjevuje žádná závislost na psychotropních látkách. Doposud se neléčil s psychickými problémy. Rád je ve společnosti lidí. U jedince se objevuje snížený intelekt na hranici průměru populace. Mrzí ho, co se stalo, myslel si, že kamarádi starce pouze okradou, během vraždy seděl v autě a čekal na ostatní tři kamarády. Dle specialisty je jediný, u kterého se ze zmíněné skupiny osob objevuje empatie a skutečná lítost se zavražděným. Za své jednání je plně odpovědný, v době události nebyl nikterak ovlivněn a jeho rozpoznávací schopnosti byly plně zachovány. Není potřeba žádné další léčení. Dobře ovládá vlastní afektivitu. „*Výsledný*

*skór odpovídá výsledku lze klasifikovat jako nejnižší riziko budoucího násilí.*⁴⁰ Dle výsledků vyšetření není jeho další pobyt na svobodě nebezpečný. Je potřeba zmínit, že mladík přímo nevráždil a není zahrnut v celkových statistikách.

5.2.5 ROZSUDEK

Vnuk poškozeného byl za úmyslnou přípravu vraždy po předchozím uvážení a úmyslu se finančně obohatit odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 19 let. Obžalovaný č. 2, nejstarší člen skupiny a její vedoucí, za úmyslné usmrcení podle paragrafu 140 trestního zákoníku 40/2009 Sb., je odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 18 let. Oba pachatelé byli zařazeni do věznice se zvýšenou ostrahou, zároveň jsou povinni uhradit škodu synu zavražděného celkovou částku 240 000 Kč. Obžalovaný č. 3, zároveň mladistvý, byl odsouzen podle paragrafu 140 trestního zákoníku 40/2009 Sb. za použití paragrafu 31, zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 8,5 let a zároveň byl zařazen do zvláštní věznice pro mladistvé. Obžalovaný č. 4 a č. 5 byli odsouzen k trestu odnětí svobody po dobu čtyř respektive pěti let z důvodu, že umožnili a usnadnili jiným osobám usmrtit osobu, za což získali majetkový prospěch. Za tento čin byli zařazeni do věznice s dozorem.

5.3 KONKRÉTNÍ PŘÍPAD ČÍSLO 3

Případ číslo tři se týká tří mužů, pachatelé Martin, Petr, zavražděný Igor. Mladší pachatel Martin, osmnáct let, pocházel z úplné rodiny, doposud žádné problémy se zákonem. Invalidní důchodce Petr 49 let, dlouhodobě nikdy nepracoval, osmkrát soudně stíhán, závislý na alkoholu a automatech. Drogy neužívá. Bezdomovec Igor 62 let,

⁴⁰ Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

nezaměstnaný, závislý na alkoholu, často vídán u hracích automatů. Celá situace nastala počátkem roku u Petra v domě. Všichni tři se u něj pravidelně scházeli a společně pili alkohol. Martin přišel do příbytku k Petrovi, kde vznikla potyčka mezi Igorem a Petrem. Hlavním důvodem bylo krabicové víno. Petr dal Igorovi 100 Kč, aby koupil krabicové víno a zbytek peněz společně s vínem přinesl. Igor se vrátil bez peněz, pouze s vínem. Z tohoto důvodu vznikla mezi oběma muži potyčka. Právě v tuto chvíli do místnosti dorazil mladistvý Martin. Nejprve se pouze díval, kouřil a pil pivo. Později si všiml, že Igor Petra udeřil, což v Martinovi vyvolalo agresivitu. Do potyčky se zapojil a mnoha údery na hlavu a hrudník Igora napadl. Společně s Petrem přivedili napadenému zranění neslučitelná se životem. Po potyčce vzal Petr kuchyňský nůž a Igorovi uřízl ucho, které nejprve zahrabal na zahradě, později ho vyhrabal a spálil v kamnech, aby ho policisté nemohli nelézt. Pachatelé se rozhodli mrtvé tělo odvézt na kárce a zahrabat v nedalekém pískovém lomu. Na poslední chvíli změnili názor a rozhodli se, že se s tělem nebudou zakopávat a hodili ho do rákosí u rybníka. Během několika týdnů bylo tělo nalezeno vodohospodáři a pachatelé dopadeni.

5.3.1 POPIS PACHATELE

Mladistvý Martin, osmnáct let, pochází z úplně nepatologické rodiny. Otec pracuje jako dělník v továrně, nejsou s ním žádné problémy. Matka pracuje jako sestra v psychiatrické léčebně, rovněž bez potíží. Martin pochází ze tří dětí, oba mladší sourozenci jsou bez problémů. Nikdo z rodiny se nikdy psychiatricky neléčil. Rodina žije v domě s babičkou, se kterou vychází Martin velmi dobře. Chlapec nemá žádné zdravotní problémy. V mládí mu byla prokázána lehká mozková dysfunkce, pro spáchaný trestný čin je nepodstatná. Martin byl na základní škole slabší žák, během docházky na základní školu byl šikanován. Od druhého stupně základní školy se u chlapce objevují problémy s chováním, zvýšená agresivita a drzost. Po absolvování základní školní docházky pokračoval na odborném učilišti, které nedokončil. Po ukončení studia zkoušel pracovat, nikde nevydržel delší dobu. Doposud nemá žádný zápis v trestním rejstříku. Martin často pil alkohol, příležitostně kouřil marihuanu, jiné

drogy nikdy neužíval. Mladík je heterosexuál, v současné době nemá přítelkyni, první sex měl v 17 letech.

5.3.2 PSYCHOLOGICKÝ POSUDEK

Mladík není v současné době závislý na alkoholu ani jiných psychotropních látkách, ale zvýšená konzumace alkoholu, která se u něho v posledních letech objevuje, by pravděpodobně vedla k vytvoření závislosti. Vede disociální způsob života, přátelé jsou sociálně neukotvení, není schopen být trvale zaměstnán. V době vraždy byly jeho ovládací i rozpoznávací schopnosti zachovány. Detekována osobnostní porucha: sebestřednost, anetismus, simplexnost. Není mentálně retardovaný, za své chování je plně odpovědný. Primitivní a sociálně nezralá osobnost, impulzivní a zkratovité reakce. Nízká schopnost racionálního řešení problémů, kontakt s realitou zachován. Duševní poruchy či onemocnění nejsou přítomny. Mladistvý hraničí s poruchou osobnosti, zvýšeny rysy sociální závislosti a disociality. Je to osobnost se zvýšeným rizikem budoucího násilí. *„Intelligence odpovídá nejnižšímu pásmu populační normy, verbální schopnosti jsou pak v pásmu populačního podprůměru. Tento rozdíl je způsoben pravděpodobně nízkou úrovní dosaženého vzdělání.“⁴¹*

5.3.3 ROZSUDEK

Za zločin vraždy podle paragrafu 140 trestního zákoníku 40/2009 Sb., byl pan Petr odsouzen na 15 let do věznice se zvýšenou ostrahou, zde nebyly brány v potaz žádné polehčující faktory. Mladší Martin byl pravomocně odsouzen na dobu 11 let do věznice s ostrahou, což je mírně nad nejnižší možnou hranicí. Pro nižší sazbu pomohlo několik polehčujících faktorů. Nebyl doposud soudně stíhán ani projednáván za přestupek, žil

⁴¹ Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

v místě trvalého bydliště v dobrém rodinném zázemí. Byl nápomocen policii při objasnění případu. Vše učinil ve věku blízkém věku mladistvému a je zde velká pravděpodobnost, že by se mohl v budoucnu napravit. Zajímavostí je, že se odsouzený Martin odvolal a odvolací soud zvýšil trest odnětí svobody na dobu třinácti let.

5.4 KONKRÉTNÍ PŘÍPAD ČÍSLO 4

V případě figurují dva téměř mladiství pachatelé Jan, Milan a babička Helena. Téměř mladistvý pachatel Jan osmnáct let, bližší popis níže. Kamarád Milan devatenáct let, poslední dva měsíce brali pervitin. Babička Helena důchodový věk, sepsala notářskou darovací smlouvu, že byt a všechnen majetek po její smrti připadne vnukovi. Vydělila vlastního syna, protože pil a hrál automaty. Mladiství chlapci měli vlastní partu čtyř chlapců. Jednou Jan řekl, že po babičce Heleně zdědí byt, až babička umře. Chlapci společně užívali několik měsíců pervitin a přemýšleli, jak by babičku zabili. Nejprve se rozhodli, že jí otráví jedovatými houbami, jenomže houby nikde nerostly. Proto se o čtrnáct dní později chlapci domluvili, že babičku uspí prášky na spaní a udusí. Zbylí dva chlapci se báli. Vraždy se zhostil vnuk Jan a kamarád Milan, kterému slíbil Jan odměnu sto tisíc korun. Jako každé úterý byl vnuk u babičky na večeři, přidal jí prášky na spaní do pití. Společně si chlapci vzali pervitin a šli babičku zabít. Spící ženu udusil zdrogovaný vnuk polštářem a druhý chlapec jí držel nohy. Po vraždě ještě ženě ukradli šperky, nevzali všechny, aby to nebylo nápadné. Druhý den chlapci zlato prodali a za odcizené peníze si koupili pervitin, oblečení a oběd. Babička se několik dní nikomu neozvala. Proto ji šla její dcera společně s vnukem Janem zkontrolovat. Po příjezdu záchranky a police vše vypadalo na smrt stářím, jenomže po několika týdnech se jeden z ostatních dvou chlapců doma přiznal, že kamarádi plánovali babičku zabít. Matka chlapce vše nahlásila na policii a do několika dnů se oba mladiství chlapci k vraždě přiznali. Zajímavostí tohoto případu je, že nebyla nařízena soudní pitva a pokud by to kamarád neřekl matce, pravděpodobně by se na vraždu nikdy nepřišlo a úmrtí by bylo klasifikováno jako přirozená smrt stářím.

5.4.1 POPIS PACHATELE

Mladík Jan, pochází z neúplné rodiny. Vyrůstal s matkou a nevlastním bratrem, kterému je dvanáct let. Od tří let žil bez vlastního otce. Otec vyučený zedník, střídá zaměstnání, dlouhodobě nevydrží pracovat. Hraje automaty, pije alkohol. Než opustil rodinu, matku i babičku bil. K rodině se nehlásí, alimony neplatí. Matka je zdravá, pracuje jako dělnice v továrně, psychiatricky je v pořádku. S oběma syny vychází dobře. Nikdo z rodiny se psychiatricky neléčil ani nespáchal sebevraždu. Pachatel si dětství s vlastním otcem nepamatuje. Od šesti let vyrůstal s náhradním otcem, se kterým má jeho matka ještě jedno dítě. Náhradní otec pracuje jako řidič kamionu, většinu času nebývá doma. Děti byly vychovány hlavně matkou a babičkou. Jan je zdravý, nebere žádné léky. Základní školu vychodil bez problémů, byl průměrným studentem. Nikdy se nepral a nenosil poznámky, žádné záškoláctví ani jiné problémy nenastaly během studia. Vyučil se kuchařem. Po vyučení pracoval šest měsíců v restauraci, odkud odešel pro malé finanční ohodnocení. Dále tři měsíce pracoval ve fabrice na výrobu klimatizací, byl vyhozen, protože práci nezvládal. Poslední dva měsíce před vraždou chodil na brigády. Finančně mu pomáhala matka a babička. Je heterosexuál, první pohlavní styk měl v patnácti letech, již čtyři roky má přítelkyni. Neměl nikdy žádné deviantní představy. Nekouří, téměř nepije, maximálně jednou týdně na diskotéce. Kouří marihuanu asi tři roky téměř každý den, posledních několik měsíců bere pervitin. Rád sportuje, hraje fotbal. Rád je středem pozornosti a baví lidi.

5.4.2 PSYCHOLOGICKÝ POSUDEK

Mladík není závislý na žádné psychotropní látce, dlouhodobě kouří marihuanu a několik posledních měsíců užívá pervitin, na který si ještě nestihl vybudovat závislost. Vede sociální život, přátelé jsou sociálně ukotvení a mladík se snaží socializovat. Intelektové schopnosti na rozmezí průměru a podprůměru, IQ 89. Silně podprůměrná schopnost rozdělit důležité a nedůležité věci. Osobnost Jana je nezralá, nevyrovnaná, egocentrická. Zvýšená dráždivost, mladík nesnese odpor ani omezení, je přecitlivělý a diplomaticky se snaží zjednat si vliv. Nebyla zjištěna přítomnost duševních chorob.

Během celého vyšetřování mladík neprojevil lítost nad způsobeným činem. Osobnost je disharmonicky strukturována s rysy nevyzrálosti a nezdrženlivosti. Nezjištěny poruchy osobnosti ani jiná psychopatie. Z psychiatrického hlediska není další pobyt posuzovaného na svobodě nebezpečný, není nutné uložení ochranného opatření.

5.4.3 ROZSUDEK

Čin byl plánovaný, nastala minimální situační komponenta, hlavní motivací činu byl majetkový zisk. Milan byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu deseti let ve věznici s ostrahou. Jan byl odsouzen za zločin vraždy s úmyslem majetkového obohacení k trestu odnětí svobody na dobu sedmnácti let ve věznici s ostrahou. Pro Jana nebyly zváženy žádné polehčující okolnosti.

5.5 ANALÝZA KONKRÉTNÍCH PŘÍPADŮ

Z analýzy několika konkrétních případů nelze vytvořit platný vzorek pro celkovou skupinu mladistvých vrahů, v případech byly použity i příklady, kdy někteří vrazi překročili jen těsně tuto věkovou skupinu, a to z důvodu, že mladistvých vrahů na našem území v posledních deseti letech není mnoho. Počet vražd, kdy je vrahem mladistvý pachatel, se pohybuje mezi 2-7 za rok na celém území České republiky. Ale i z několika konkrétních případů lze vyvodit společné atributy. Nejprve bych rád nastínil rozdíl mezi vraždou a majetkovou trestnou činností. Majetková trestná činnost roste pozvolna. Zloději nejprve odcizují malé a málo hodnotné věci a postupem času se odváží k větším krádežím. U dětí a mladistvých to většinou začíná krádeží sladkostí, cigaret, alkoholu. Trestná činnost se později zvyšuje na odcizování drobných věcí, jako jsou peněženky, mobily, oblečení, dále se posouvají k vykrádání sklepů, aut, až se pachatelé odhodlají k vykrádání bytů, odcizení aut a dalších věcí.

Na rozdíl od toho u vražd není předem daný vývoj, vraždy spáchané mladistvými vrahy jsou nejčastěji prováděny v afektu, kdy pachatel neovládne své emoce. Méně

časté jsou vraždy plánované. Hlavně u mladistvých je tento druh vražd méně vídaný, i když v našem případě, kde byly rozebrány čtyři konkrétní případy, ve kterých se objevilo pět vražd, se jednalo o dvě majetkové vraždy a tři vraždy z afektu. Pokud srovnám výše uvedené konkrétní případy, které se na území České republiky staly v posledních deseti letech, lze vyčíst konkrétní vzorce, které mladistvé vrahy spojují. Pachatelé pocházejí z neúplných rodin, kdy vyrůstají pouze s matkou nebo náhradním otcem. Rodiče mají nižší vzdělání i sociální postavení a žijí v nelehké finanční situaci.

Celková analýza je prováděna na čtyřech konkrétních osobách, které spáchaly pět vražd, kdy v prvním případě mladík vraždil dvakrát. U všech případů se objevuje užívání zakázaných látek: alkohol, marihuana či pervitin. Konkrétně dvě vraždy byly způsobeny pod vlivem pervitinu, dvě pod vlivem alkoholu a všichni čtyři vrazi dlouhodobě kouřili marihuanu. Tři ze čtyř pachatelů pocházeli z neúplných rodin, kde chyběla výchovná funkce otce. Dále byly tři vraždy z pěti způsobeny z afektu a zbylé dvě kvůli majetkovému obohacení. Dle zpětných psychologických vyšetření měli všichni čtyři chlapci průměrnou či podprůměrnou inteligenci. Dosažené vzdělání u zkoumané skupinky vrahů je velmi nízké, všichni absolvovali povinnou základní školní docházku, a až na jeden případ, kdy chlapec vychodil střední odborné učiliště v oboru kuchař, byli zbylí tři chlapci ze svých učilišť vyhozeni. U všech vrahů chybí empatie, či lítost nad způsobeným činem, ani jeden ze čtyř zmíněných vrahů neprojevil lítost nad tím, že zabil člověka. Rovněž se u 3 ze 4 chlapců objevuje velká agresivita a dle vyšetření odborníků je pohyb dvou mladých mužů na svobodě pro společnost dokonce nebezpečný. Ve třech případech začínají s chlapci kázeňské problémy na druhém stupni základní školy.

Společné atributy pro skupinu mladistvých vrahů:

- užívání omamných látek: alkohol, drogy,
- neúplná rodina,
- průměrná či podprůměrná inteligence,
- nízké dosažené vzdělání,
- absence lítosti či empatie,
- vysoká míra agresivity,
- výchovné problémy od druhého stupně ZŠ,

- původ z ekonomicky chudších rodin.

Ještě bych se rád vrátil ke dvěma konkrétním případům. Jedná se o vraždu důchodce ve druhém případě, kde chlapec překročil věk mladistvého o pouhé dva dny a nevráždil, na pachatele čekal v autě. Za pomoc při odklizení a odvozu mrtvoly do hor dostal odměnu 2800 Kč a později mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 4 let. Z důvodu, že nevráždil a nebyl přítomen vraždě, jsem nezařadil získané informace o této osobě do vzorce obecných informací o mladistvých vražích. Zároveň bych rád zmínil, že pokud by byl trestný čin spáchán o pouhý den dříve, chlapec by za stejný čin u stejného soudu dostal poloviční trest.

Nyní se společně vraťme k prvnímu případu, který je dle mého názoru velmi specifický. Jedná se o případ, který se zapíše v budoucnu do příruček kriminalistiky nebo učebnic psychologie. Mladistvý vrah zde naplňoval snad všechny vzorce, které popisují budoucího vraha. Chlapec vyrůstal střídavě mezi domovem a dětským domovem, utíkal, konzumoval velké množství alkoholu a kradl. Otec se k němu nehlásil, sám pil, hrál automaty a dlouhodobě nepracoval. Matka ho porodila v 18 letech a nebyla schopná se o potomka postarat a už vůbec nebyla schopná ho vychovávat. Dítě nedostalo téměř žádnou rodičovskou lásku a již od dětství nevědělo, kam vlastně patří. Chvilí bylo dítě doma, chvíli v dětském domově, úplně stejně se mu střídaly i základní školy, což vedlo k tomu, že se chlapec nikde nemohl socializovat a dostával se již od velmi nízkého věku na okraj společnosti. Již od brzkého věku pil každý den obrovské množství alkoholu, rovněž kouřil marihuanu. Po první vraždě v patnácti letech, která vznikla v afektu, tvrdil během pobytu ve vězení, že se zde doučil to, co se nestihl naučit v dětském domově. Chlapec se v žádném případě nebyl schopen socializovat ani s přibývajícím věkem, což potvrdila i psychologická a psychiatrická vyšetření. „*Výsledek charakterizuje osobu s nejvyšší společenskou nebezpečností a zároveň nejnižší až vyloučenou pravděpodobností resocializace.*“⁴² Během návštěv Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, jsem hovořil přímo s kriminalisty, kteří na tomto

⁴² Informace byly čerpány z pomocných vyšetřovacích spisů na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, 156 00 Praha 5 Zbraslav, jména osob jsou smyšlená, zbytek informací je pravdivých.

případu dělali, a tvrdili, že již během vyšetřování prvního případu bylo téměř jisté, že daná osoba při návratu na svobodu bude opět vraždit, a to z mnoha důvodů. V době, kdy byl mladistvý zavřen za první vraždu, se choval agresivně, dokonce zapálil matraci a vyhodil ji z cely. K tomu si připočtíme, že spáchal brutální vraždu, kdy uškrcenou vlastní babičku ještě několikrát bodl nožem do krku, za což byl odsouzen pouze na 42 měsícům odnětí svobody. Opravdu bylo vhodné danou osobu propustit na svobodu? Mladíkovi nemohla být ustanovena ochranná léčba, protože mu nebyla diagnostikována žádná nemoc, kterou je nutné diagnostikovat, aby ochranná léčba mohla být stanovena. Jak je možné, že dostal po spáchání brutální vraždy trest na nejnižší možné hranici, když nejvyšší možný trest pro mladistvé je v dnešní době stanoven na horní hranici 10 let? Jsem pevně přesvědčen, že v tomto konkrétním případě došlo k pochybení soudu. Myslím, si že právě v těchto brutálních případech je potřeba změnit trestní sazby. Návrh řešení pro tento konkrétní případ a další podobné viz podkapitola Návrh změny zákona trestní odpovědnosti dětí a mladistvých.

6 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Předcházet trestné činnosti je velmi důležité a o to důležitější je předcházet trestné činnosti u dětí a mladistvých. Prostředky vložené do snížení trestné činnosti mladých pachatelů by se měly vrátit společnosti dvojnásobně. Za prvé se sníží kriminalita dětí a mladistvých a z dlouhodobého hlediska by to mělo vést ke snížení kriminality dospělých pachatelů. Většina dospělých pachatelů trestných činů má první zkušenost s trestným činem již v dětském věku, viz obrázek.

Obrázek 2: Prevalence delikvence a věk při spáchání prvního činu dle ISRD-2

	za celý život v %	za poslední rok v %	věk při spáchání prvního činu
<i>běžné násilné činy</i>	24,6	15,9	
skupinová bitka	19,8	11,3	11,7
nošení zbraně	10,3	6,8	11,2
<i>závažné násilné činy</i>	2,5	1,3	
úmyslné ublížení na zdraví	1,3	0,6	12,0
loupež / vyhrožování	1,4	0,8	11,6
<i>násilné činy celkem</i>	25,0	16,3	
<i>běžné majetkové činy</i>	22,5	6,6	
krádež v obchodě	22,5	6,6	10,8
<i>závažné majetkové činy</i>	5,8	3,0	
krádež auta / motorky	0,8	0,4	11,5
krádež z auta	1,9	0,9	11,3
krádež kola	1,3	0,7	12,0
vloupání do budovy	1,1	0,5	11,3
sebral/a tašku, peněženku	2,3	0,9	12,0
<i>majetkové činy celkem</i>	25,0	8,7	
<i>vandalismus</i>	11,5	7,3	11,7
<i>hackerství</i>	7,1	5,1	12,6
<i>prodej drog</i>	3,8	2,6	13,3
<i>tvrdé drogy</i>	1,5	0,4	
extáze / speed	1,2	0,3	13,5
LSD / heroin / kokain	0,6	0,2	12,2
<i>Souhrnné indikátory</i>	42,6	26,6	
alespoň 1 delikventní čin	-	17,6	
delikvence (2+ delikventní činy)	6,2	3,2	
versatilita (průměr)			

Zdroj⁴³

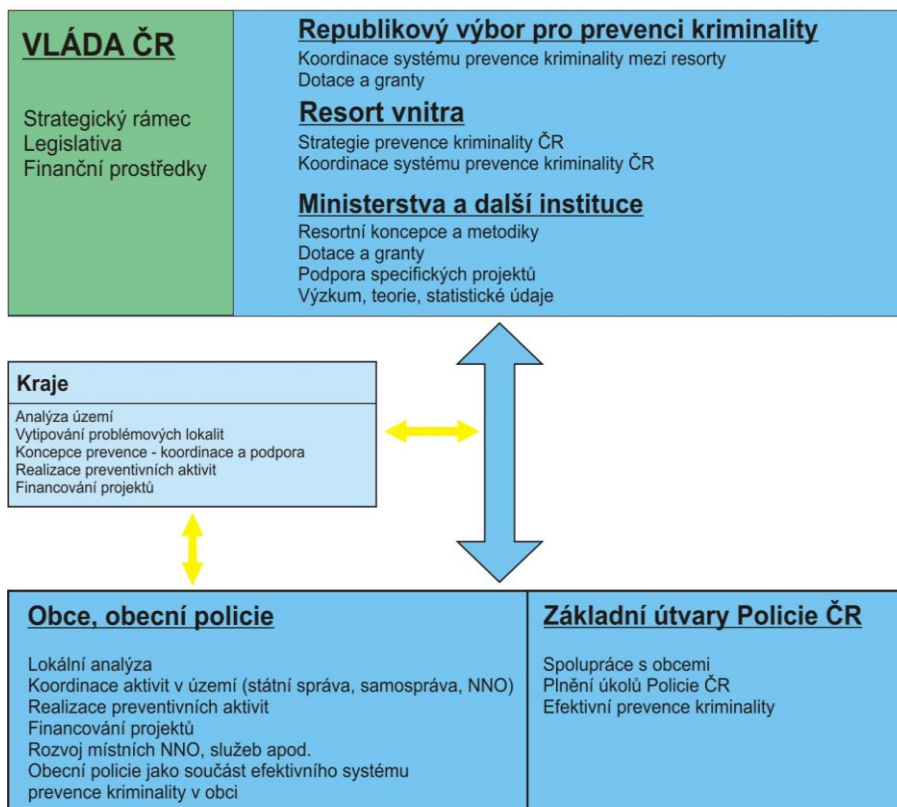
⁴³ PODANÁ a BURIÁNEK. SC&C, S.R.O. *Sociologická rešerše výzkumů ke kriminalitě a sociálně patologickým jevům u dětí a mladistvých*. 1. Praha, 2013.

Jak si můžeme všimnout v obrázku, svého prvního překročení zákona se děti dopouštějí mezi jedenácti až třinácti lety. Zajímavé je, že nejčastějším překročením zákona je krádež v obchodě, které se během života nevyhne 22,5 % občanů v České republice, zároveň je při tomto činu i nejnižší průměrný věk pachatelů, a to 10,8 let. Druhým nejčastějším přestupkem, kterého se dopouští 19,8% občanů je skupinová bitka, kde průměrný věk při spáchání prvního činu je 11,7 let. Překvapivě „až“ na třetím místě se objevuje vandalismus, kterého se dopouští 11,5% obyvatel opět v průměrném věku při spáchání prvního přestupku v 11,7 letech. Proto je potřeba začít s prevencí dříve, než tento věk nastane, a hlavně klást důraz na prevenci během tohoto věku.

Česká republika od vzniku samostatného státu v roce 1993 se prevenci kriminality hluboce věnuje. V roce 1996 byla zpracována první strategie prevence kriminality jako čtyřletá strategie. Od této doby pravidelně Ministerstvo vnitra vypracovává strategie prevence v několikaletých periodách, při každé nové strategii vychází z předchozích a reflektuje současné dění ve společnosti. V nedávné době uplynula čtyřletá strategie z let 2012 – 2015. Na obrázku je vidět, že prevence kriminality je vedena od nejvyšších institucí (Vláda ČR, Ministerstvo vnitra) až k nejmenším útvarům (Obce), Díky úzké spolupráci všech orgánů, je možné vypracovat vhodnou koncepci.

Obrázek 3: Systém prevence kriminality

SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČR

Zdroj⁴⁴

Zároveň byla založena Probační a mediační služba ČR, která se snaží integrovat zpět do společnosti pachatele trestné činnosti a usiluje o to, aby pachatel v trestné činnosti nepokračoval. Dále se snaží komunikovat s poškozenými trestnou činností a obnovit v nich důvěru ve společnost a spravedlnost. Existuje několik dělení prevence: jedná se o preventivní aktivity, které se dělí na tři úrovně:

- **Primární prevence** – se zaměřuje na osoby, které nespáchaly žádnou kriminální činnost. Pomocí výchovných, vzdělávacích a volnočasových aktivit se snaží pozitivně ovlivnit všechny skupiny obyvatelstva, převážně

⁴⁴ Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: www.mvcr.cz

ale cílí na děti a mladistvé. Nositelé primární prevence jsou rodiny, školy, obce a výchovné instituce.

- **Sekundární prevence** – je naopak zaměřena na osoby, v našem případě děti a mladistvé, kteří se pohybují v rizikovém prostředí, kdy u těchto osob hrozí riziko, že by sami mohly vykonávat trestnou činnost. Jedná se převážně o děti a mladistvé z neúplných rodin, z ekonomicky slabších rodin, či z rodin, kde se objevil kriminální problém u jiného dítěte. Důležitou roli zde hraje rodina a škola, úspěch je velmi často závislý na kooperaci obou institucí.
- **Terciární prevence** – zde se jedná o osoby, které se trestné činnosti již dopustily. U těchto osob je snaha je zpětně resocializovat, aby se snížilo riziko, že se dopustí další kriminální činnosti. Sociální pracovníci pomáhají těmto osobám například najít práci, aby se ekonomicky osamostatnily, či jim pomohou s rekvalifikací a jinými problémy. Úspěšná resocializace je jedním z hlavních prostředků, který vede k odstranění další recidivy.⁴⁵

Další způsob dělení je situační, sociální, a viktimnostní prevence, což je vlastně prevence zaměřená na situaci, pachatele a oběť.⁴⁶ Za spouštěče kriminální činnosti dětí a mladistvých jsou považovány nepříznivé sociální a ekonomické podmínky, alkohol, drogy a snaha ukázat se před partou. Tyto spouštěče by měly být potírány již primární prevencí, kdy výchovné instituce včetně rodin informují děti o nebezpečnosti daného chování. Společně s prevencí kriminální činnosti mladistvých pachatelů je důležité potírat další vlivy, které mají na kriminalitu vliv, což, jak již je zmíněno výše, jsou hlavně různé druhy závislostí, na které závislí potřebují peníze, a to je vede ke kriminalitě. Jen těžko si lze představit mladistvého, že ukončí kriminální činnost, pokud bude drogově závislý a na drogy nebude mít peníze. V těchto případech je potřeba odstranit závislost, což povede rovněž k odstranění kriminální činnosti.

⁴⁵ O prevenci kriminality. *PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE* [online]. Praha: Mgr. Jitka Gjuričová [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: www.prevencekriminality.cz

⁴⁶ Prevence kriminality. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

7 POSTIH MLADISTVÝCH

Kapitola se věnuje krátkému průzkumu historie v ohledu soudnictví ve věcech dětí a mladistvých, vydaných zákonů ovlivňujících tuto skupinu obyvatel od vzniku Československa do současnosti. V této kapitole budou krátce zhodnoceny zákony, které danou věkovou skupinu ovlivnily. Jedná se o následující zákony: Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb., Trestní zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon č. 140/1961 Sb., Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

Osvícenství přineslo myšlenku o změně účelu trestů, kdy tresty měly vést k nápravě. Tyto myšlenky měly velký vliv na vznik trestního zákona v Rakousko-Uhersku v roce 1852. Pachatelé byli rozlišováni do několika skupin, dle věku. Věk odděloval druhy trestů. Děti byly považovány osoby od narození do dovršení desátého roku života, nedospělý věk se týkal osob v rozmezí deseti až čtrnácti let. Mladistvými byly považovány osoby do dovršení dvacátého roku života. Čím byly osoby starší, tím se zvyšoval trest za provedený zločin. Zajímavostí je, že osobám mladším dvaceti let nemohl být udělen trest smrti ani trest odnětí svobody po zbytek života.⁴⁷ I přes rozpad Rakousko-Uherska a vznik Československé republiky vydržel zákon v platnosti přes osmdesát let a byl nahrazen až platností zákona číslo 48/1931 Sb. Pokud by nenastala první světová válka, byl by nahrazen dříve. Již v roce 1910 byl schválen Zákon o trestním právu mladistvých, který kvůli válce a rozpadu Rakouska-Uherska nikdy nevešel v platnost.

Od roku 1922 se připravoval v Československu nový zákon, který měl nahradit starý z roku 1852. Po téměř devítiletých přípravách je zákon přijat a nabývá účinnosti v říjnu 1931. Zpětně byl zákon považován za zdařilý. Přebírá nadčasovou myšlenkou z osvícenství, že mladistvé je potřeba hlavně převychovat než trestat, skládá se ze 72 paragrafů. Jsou zde rozděleny osoby nedospělé, mladistvé a dospělé. Nedospělé osoby jsou označovány v pozdějších zákonech jako děti a zahrnuje osoby od narození do

⁴⁷ ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1643-4, str. 19.

dovršení čtrnáctého roku života. Nedospělí nebyli dle tohoto zákona soudně trestáni, odpovědnost na potrestání přebírala rodina či škola. V nejkrajnějších případech byli nedospělí soudně přemístěni do jiné rodiny či jim bylo stanoveno výchovné opatření nebo nutnost léčby. Poslední dvě varianty byly používány pouze v případech, kdy by za stejný čin dospělému pachateli hrozil trest smrti či trest odnětí svobody na doživotí. Byl zde poprvé zaveden pojem provinění, kterým je myšleno spáchání trestné činnosti mladistvým. Tento pojem byl přebrán i zákonem č. 218/2003 Sb. Mladistvým je osoba starší čtrnácti let a mladší osmnácti, ostatní osoby jsou označeny jako dospělé. Zůstala zachována trestní odpovědnost po dovršení věku čtrnácti let. Zákon se pokoušel mladistvé pachatele hlavně převychovat, naopak dospělé pachatele trestal. Mladiství byli souzeni specializovanými soudy, které se věnovaly pouze problematice mládeže.

S vítězstvím komunistické strany ve volbách v Československu v roce 1948 se začal vytvářet nový trestní zákoník, který samostatně neupravoval trestní právo mládeže, ale začlenil ho do nového trestního zákoníku. Prvního srpna 1950 s přijetím zákona č. 86/1950 byl zrušen zákon č. 48/1931. S přijetím nového zákona byly zrušeny specializované soudy pro mládež a trestně právní problematika mladistvých byla včleněna do obecných trestněprávních předpisů, čímž zanikl samostatný zákon věnující se mládeži. V původním samostatném zákoně z roku 1931 je věcem okolo mládeže věnováno 72 paragrafů, v novém trestním zákoně z roku 1950 se jich mládeži věnuje pouze osm paragrafů, přesně to jsou paragrafy 56 – 63. Mladistvým je zde považována osoba, která dovršila patnácti let a zároveň nepřekročila osmnáctý rok života, což posunulo hranici trestní odpovědnosti výše o jeden rok, tato hranice pro oddělení dítěte od mladistvého je používána i v současnosti. „*Účelem trestu u mladistvého je především vychovat ho v řádného pracujícího člověka, a to se zřetelem k jeho osobním vlastnostem, k jeho rodinné výchově a k prostředí, z něhož pochází.*“⁴⁸ Dle tohoto zákona mohl soud upustit od potrestání mladistvého, jednalo-li se o čin menšího významu nebo nebyl-li pachatel prokazatelně schopen rozpoznat nebezpečnost svého chování. Mladistvým nebylo možno uložit dle paragrafu 59 několik druhů trestů, trest

⁴⁸ *Sbírka zákonů republiky Československé. 1950, §57, 1950.*

smrti, ztráta státního občanství či ztrátu čestných práv občanských. Pokud byli mladiství odsouzeni k trestu odnětí svobody, dobu trestu si odpykávali v ústavech pro mladistvé.

Žádnou změnu nepřinesl ani další trestní zákon č. 140/1961 Sb., který opět samostatně neupravoval problematiku stíhání mladistvých. Těm zde jsou věnovány paragrafy 74 až 87 v hlavě sedmé. Věková hranice pro dítě a mladistvého zůstává stejná jako v předchozím zákoně. Novinku přináší paragraf 75, který tvrdí, že čin kvalifikovaný jako trestný se nestává trestným v případě, že je spáchán mladistvým a jeho nebezpečnost je pro společnost malá. Aby se stal mladistvý odpovědný za spáchání trestného činu, musela být nebezpečnost spáchaného činu pro společnost vyšší než malá. Mladistvému mohou být uloženy pouze následující tresty:

- a) **trest odnětí svobody** – dolní hranice trestu odnětí svobody je jeden rok a horní hranice je maximálně pět let. Ve zcela výjimečných případech, kdy je pachatel nebezpečný a čin obzvláště brutální, je možné horní hranici zvednout na pět až deset let. Standardně bývají tresty mladistvých sníženy na polovinu, oproti dospělým pachatelům.
- b) **obecně prospěšné práce,**
- c) **propadnutí věci,**
- d) **vyhoštění,**
- e) **peněžitý trest** – lze uložit pouze, pokud je mladistvý výdělečně činný,
- f) **trest zákazu činnosti** – pouze pokud to nebrání mladistvému v přípravě na budoucí povolání.

Poprvé se zde objevuje pojem zahlazení odsouzení. „*O tom, zda se odsouzení mladistvého zahlazuje, rozhoduje soud, přihlížeje k chování mladistvého ve výkonu trestu odnětí svobody, po výkonu tohoto trestu.*“⁴⁹ Což znamená, že pokud se odsouzený mladistvý choval ve výkonu trestu vzorně nebo bezproblémově, mohl mu soud po odpykání trestu smazat záznam z trestního rejstříku. Účel trestů zůstal stejný jako v trestním zákoně z roku 1950.

⁴⁹ Trestní zákon č. 140/1961 Sb., paragraf 87

Následně ani po Sametové revoluci či rozpadu Československa nebylo samostatně upraveno trestní právo pro děti a mladistvé, i když po roce 1989 nastaly reformy trestního práva.

Prvního ledna roku 2004 nabyl účinnosti zákon číslo 218/2003 Sbírky, který se věnuje odpovědnosti mladistvého a dítěte za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a změnách některých zákonů. Zákon se skládá ze 104 paragrafů, které se dále člení na sedm částí. S neustále vzrůstající kriminalitou dětí a mladistvých bylo potřeba vytvořit samostatnou legislativní úpravu a přijmout nový zákon. Zákon se vztahuje na děti a mladistvé, snaží se zapůsobit na delikventní mládež, vybrat vhodná opatření, díky kterým se zvýší šance, že se mladí lidé socializují a vyhnou se delikventnímu životu. Zákon samozřejmě řeší důsledky kriminální činnosti, ale hlavním cílem je snížit či eliminovat další kriminální činnost. Primárním výsledkem soudu by neměl být trest, jako je tomu u dospělých pachatelů, nýbrž náprava a pokus o navrácení napraveného jedince zpět do společnosti. V zákoně z roku 2003 se objevuje nový pojem mládež, kterým je dle zákona zahrnuta skupina dětí i mladistvých, protože mládeží jsou zde považovány všechny osoby od narození do dovršení osmnáctých narozenin.⁵⁰ Tento pojem se dostává do rozporu s významem mládeže dle sociologického hlediska, kde se dítě nerovná pojmu mládež, ale je to období života mezi dětstvím a dospělostí, které má společné atributy-viz první kapitola.⁵¹

Jak je již zmíněno výše, pojem mládež je podrobněji rozebrán v první kapitole věnované důležitým pojmům. Děti a mladiství jsou souzeni bez výjimky soudy pro mládež. Zajímavostí je, že u mladistvého, který se dopustil trestného činu, jehož horní hranice není vyšší než odnětí svobody na dobu pěti let, trest zaniká, pokud mladistvý odčinil nebo se pokusil odčinit způsobené následky. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění, a to z toho důvodu, aby to neměl mladistvý zapsané v trestním rejstříku a neměl v budoucnu problémy se socializací. Aby byl mladistvý za dané

⁵⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), paragraf 2.

⁵¹ Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996, s. 636. ISBN 80-7184-310-5.

provinění stíhán či dokonce odsouzen, musí se jednat o provinění vyšší závažnosti než malé. Dále musí mladistvý dosáhnout rozumové a mravní vyspělosti, díky které dokáže rozpoznat protiprávnost svého jednání. Rozumová a mravní vyspělost se objevuje poprvé v zákoně č. 218/2003 Sb., dříve bylo bráno, že mladistvý překračující věkovou hranici patnácti let je automaticky rozumově a mravně vyspělý. V případě, že mladistvý není dostatečně rozumově a mravně vyspělý, může to vést až k tomu, že není za daný čin trestně odpovědný. K rozhodnutí, že mladistvý není trestně odpovědný, přestože věkovou hranici splňuje podmínku, aby byl brán za mladistvého, určují specialisté z oborů psychiatrie, zdravotnictví, psychologie a pedagogiky. V těchto konkrétních případech je klíčovým faktorem, zda netrpí duševní poruchou. Mladistvému musí být podle zákona vždy přidělen obhájce. Nikdy nesmí být veřejnosti odhaleno jméno a obličej mladistvého, který je stíhán. Pokud již je mladistvý shledán vinným, není mu uložen trest, ale opatření, která slouží k sociálnímu, duševnímu, mravnímu, rozumovému rozvoji mladistvého. Při zavedení nového zákona č. 218/2003 Sb., se velmi diskutovalo, jestli má být použit princip dualismu či monismu.

Všeobecně zůstal zachován systém dualistický, jako tomu bylo i v minulosti. Pouze u mládeže byl zaveden princip monismu. Dualistický princip je složen ze dvou složek. Za prvé je odsouzený potrestán za svůj čin, za druhé je daná osoba poškozena tím, že o činu je informována veřejnost a pachatel trestního činu je společensky odsouzen.

V monistickém principu je zaveden pouze trest, nikoliv společenské odsouzení, protože o incidentu není veřejnost informována. Mladistvý, pokud je nepodmíněně odsouzen k trestu odnětí svobody, má po odpykání trestu čistý trestní rejstřík, což vedlo k velkým diskuzím při zavedení zákona č. 218/2003 Sb.

1) Opatření výchovná

Výchovná opatření lze mladistvému uložit v průběhu soudního procesu pouze v případě, kdy s nimi mladistvý souhlasí, a slouží k nahrazení trestních opatření, nestanoví-li soud jinak. Soudce může u mladistvých pachatelů výchovná opatření různě kombinovat, v individuálních případech je lze kombinovat i s ochrannými a trestními opatřeními.

„Žádné z těchto opatření přitom není namířeno proti samotným mladistvým. Naopak primární je u nich zájem na jejich ochraně před škodlivými vlivy, na stabilizaci jejich osobních poměrů a na eliminaci rizika recidivy jejich trestné činnosti, to vše s cílem dosáhnout jejich trestně bezkonfliktního dalšího života ve společnosti.“⁵²

- a) **Dohled probačního úředníka** – jedná se o dohled probačního úředníka, který se pravidelně s osobou schází a sleduje ji v jejím prostředí. Nejedná se pouze o kontrolu daného jedince, probační úředník se snaží poskytovat mladistvému pomoc, hovoří s ním o jeho problémech a společně hledají cestu z těchto problémů. Cílem probačního úředníka je, aby se jedinec zdržel trestné činnosti a perspektivně se začlenil zpět do společnosti s plným pochopením obecně závazných norem. Probační úředník navštěvuje klienta doma, ve škole či v zaměstnání a mladistvý má povinnost se hlásit na předem stanovených schůzkách a s úředníkem spolupracovat. Maximální délka kontroly probačního úředníka může být stanovena na tři roky.
- b) **Probační program** – patří sem sociální, psychologické, vzdělávací, rekvalifikační, či jiné programy, které se snaží mladistvého napravit či rekvalifikovat, což by mu mělo pomoci se zpětnou socializací.
- c) **Výchovné povinnosti** – jsou to povinnosti, které slouží k vedení řádného života. Patří sem například povinnost bydlení s rodiči nebo jinou osobou zodpovědnou za výchovu. Nahrazení způsobené škody, být prospěšný pro společnost, vykonat ve volném čase prospěšnou činnost pro společnost.
- d) **Výchovná omezení** – je to souhrn zákazů vykonávat činnost, která dané osobě škodí. Zákaz vstupů na určitá místa, diskotéky, bary. Zákaz trávení volného času s problémovými osobami. Dále sem patří zákazy užívání návykových látek, alkoholu, cigaret, drog. Rozdíl mezi výchovným omezením a povinnostmi je v tom, že u výchovného omezení mladistvý pachatel danou činnost nesmí vykonávat, naopak u výchovných povinností ji vykonávat musí.

⁵² SOTOLÁŘ, A. K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue* č. 3/2004, s. 70.

- e) **Napomenutí s výstrahou** – znamená, že jedinec je upozorněn na svoji protiprávní činnost včetně upozornění na následky, ke kterým daná činnost povede. Napomenutí je prováděno před zákonným zástupcem, má za účel provinilce odradit od další nechtěné činnosti.

2) Opatření ochranná

Ochranná opatření slouží k nápravě celé mládeže, ale i mladistvých, kteří byli z nějakého důvodu zbaveni trestní odpovědnosti. Účelem ochranných opatření je prevence, odstranění nebezpečí nebo alespoň snížení dalšího eventuálního nebezpečí, které hrozí od mladistvých pachatelů.

- a) **Ochranné léčení** – existuje mnoho druhů ochranných léčení, která jsou vykonávána v lékařském zařízení. Nejčastěji soud přistupuje k následujícímu druhu léčení: psychiatrické, sexuologické, protialkoholní, protidrogové. Záleží na druhu léčení, u kterého se soud rozhodne, že je pro mladistvého potřebné. Většinou je k ochrannému léčení přistoupeno v případě, kdy mladistvý spáchal čin ve stavu zmenšené přičetnosti, a soud předpokládá, že v případě nastoupení daného druhu ochranného léčení se to nebude opakovat. Před zavedením ochranného léčení si soud vždy nechává vypracovat znalecký posudek. Existují dva druhy léčení: ambulantní a ústavní, léčení lze navrhnout nejdéle na dobu dvou let. K ambulantnímu léčení dochází mladistvý na pravidelné kontroly a komunikuje s lékaři, v závažnějších případech se jedná o hospitalizace v léčebně.
- b) **Zabezpečovací detence** – je nejvyšší stupeň ochranného léčení, kdy jsou pacienti střeženi vězeňskou službou v uzavřeném prostředí. Jedná se o mladistvé, u kterých se vyskytují psychické poruchy, kteří působí či způsobili závažnou trestnou činnost a nechtějí se podrobit specializované léčbě. Hlavním důvodem hospitalizace pacientů v zabezpečovací detenci je jejich velká společenská nebezpečnost. Jedná se o agresivní pacienty se závažnými psychickými, psychiatrickými, sexuálními a dalšími poruchami, kteří jsou pro své okolí mimořádně nebezpeční. To je hlavním důvodem, proč jsou pacienti

střežení vězeňskou službou. Není zde stanovena maximální doba léčení, mladiství jsou jednou za šest měsíců kontrolováni, zda lze uvažovat o jejich přeřazení do ústavního léčení.

- c) **Ochranná výchova** – přistupuje se k ní, pokud si soud myslí, že u mladistvého není zajištěna vhodná výchova či je zjištěno, že dosavadní výchova byla zanedbána. Je zajištěna ve zvláštních ústavech pro mladistvé, které jsou zřízeny Ministerstvem školství. Cílem ochranné výchovy je zajistit správnou výchovu nebo se pokusit o nápravu předchozí špatné výchovy. V případě potřeby je možné ochrannou výchovu prodloužit až do devatenácti let.
- d) **Zabrání věci nebo majetkové hodnoty** – jedná se o věci, které byly získány trestným činem nebo vyměněny za předmět získaný trestným činem. Novým vlastníkem věci získané trestným činem se stává stát.

3) Opatření trestná

Hlavní cílem trestních opatření je ochránit jedince před špatnými vlivy, omezení recidivity, trestné činnosti a obnovit sociální zázemí. Každý jednotlivý případ je rozebrán s individuálním přístupem. Trestná opatření v sobě zahrnují dvě složky: složku újmy a sociálně etického odsudku. U všech druhů opatření musí soud nejdříve zjistit, jestli zákaz určité činnosti není na překážku k budoucímu povolání jedince.

- a) **Obecně prospěšné práce** – hranice obecně prospěšných prací je o polovinu nižší, než tomu je u dospělých pachatelů. Při ukládání prospěšných prací se musí zohlednit možnosti mladistvého, zdravotní stav, bezpečnost. Obecně prospěšné práce by měl mladistvý vždy vykonávat pod dohledem zkušeného a odpovědného dospělého. Cílem obecně prospěšných prací je zdokonalování schopností mladistvého a odčinění předchozí činnosti. Horní hranice prospěšných prací je snížena na polovinu oproti dospělým pachatelům, což znamená maximálně 150 hodin.
- b) **Domácí vězení** – od prvního ledna 2010 je možné uložit domácí vězení mladistvým pachatelům až na dobu dvou let, platí zde stejné podmínky jako u dospělých pachatelů.

- c) **Zákaz vstupu na kulturní nebo sportovní akce** – pokud soud zváží, že vstup na danou událost není pro mladistvého vhodný, může mu tento vstup zakázat, zároveň mladistvý není odcizen od své rodiny a může dále pokračovat v přípravě na budoucí povolání nebo ho vykonávat.
- d) **Peněžité opatření** – denní sazba se může pohybovat maximálně v rozmezí 100 – 5000 Kč, a to pouze v případě, pokud si mladistvý vydělává. Většinou bývá uděleno po vandalismu či v provinění proti veřejnému pořádku.
- e) **Peněžité opatření s podmíněným odkladem**
- f) **Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty** – soud může rozhodnout o propadnutí věci nebo majetku, pokud s touto věcí, majetkem byla spáchána trestná činnost.
- g) **Vyhoštění** – vyhoštěna může být pouze osoba, která není občanem České republiky a zároveň nemá status uprchlíka. Vyhoštěním ztrácí osoba právo dále pobývat na území České republiky.
- h) **Zákaz činnosti** – jedná se o snahu zabránit mladistvému v určitém druhu činnosti.
- i) **Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem** – jedná se o výhrůžku, mladistvému je uložen termín, pokud se do této doby nezlepší a nezačne žít řádný život, bude muset nastoupit do dané věznice pro mladistvé.
- j) **Nepodmíněné odnětí svobody** – používá se pouze v případě, kdy žádné jiné opatření nepomohlo k nápravě mladistvého. Trestní sazby jsou u mladistvých sníženy na polovinu.

V případě, že se jedná o zločin, za který by dospělé osobě hrozil výjimečný trest odnětí svobody, hrozí mládeži odnětí svobody v maximální době 5 – 10 let. Obecně platí, že pro mladistvé je trestní sazba snížena na polovinu oproti dospělým pachatelům.⁵³

⁵³ Zákon č. 218/2003 Sb., paragrafy 10-31

Graf 8: Počet vedených spisů ve vykonávacím řízení před soudy ČR
v letech 2005 - 2014

Zdroj⁵⁴

Dva výše uvedené grafy ukazují vedené spisy ve vykonávacím řízení před soudy České republiky mládeže a dospělých pachatelů v letech 2005 – 2009 a 2010 – 2015.

⁵⁴ Probační a mediační služba České republiky [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/>

Jak si lze povšimnout, počet vedených spisů u osob starších osmnácti let se pravidelně střídá jako na houpačce a nelze z něho vyvodit závěr, že by se postupně snižoval či zvyšoval počet vykonávaných řízení vedených soudy v posledních pěti letech. Z grafů lze vyčíst, že počty spisů ve vykonávaném řízení se u dospělých pachatelů snížily v ohledu na období 2005 – 2009 a období 2010 – 2015. S jistotou lze říci, že oproti pětiletému období v letech 2005 – 2009 nastal znatelný pokles, přestože se v prvním pětiletém období vedené spisy proti dospělým pachatelům dostávají nejnižší v roce 2006 na počet 17 736, tak nejvyšší počet v následujících šesti letech překonal pouze jednou, a to v roce 2015 s počtem vedených spisů 17 868. V porovnání prvního a druhého období u dospělých pachatelů klesl počet vedených spisů v průměru o 2 585 spisů, což v žádném případě není zanedbatelný počet.

Jasněji hovoří grafy u mladistvých společně s dětmi. Zde použila Probační a mediační služba České republiky význam pojmu mládež z hlediska právní normy, kde je v posledních pěti letech viděno postupné snižování vykonávaných řízení vedených soudy. V roce 2015 se dostáváme na 2/3 počtu spisů, než tomu bylo v roce 2010 a dokonce na méně než polovinu oproti roku 2009. Celkově graf vede k pozitivnímu pohledu, že se kriminalita mladistvých a dětí postupně snižuje, a to hlavně v porovnání let 2010 - 2015 s lety 2005 – 2009 dosti výrazně. V porovnání prvního a druhého období u dospělých pachatelů klesl počet vedených spisů v průměru o 705 spisů ročně. Výsledky grafů vytváří pozitivní myšlenky do budoucnosti, protože s počtem klesajících spisů vedených vůči mládeži, by pravděpodobně měl v budoucnu klesat počet vedených spisů vůči dospělým pachatelům. Všechny tyto důvody by měly vést k celkovému poklesu kriminálních činů v naší společnosti.

Děti do patnácti let nejsou trestně odpovědné, dopustí-li se trestného činu, jsou souzeny podle občanského soudního řádu a ne podle trestního řádu. Kromě dítěte musí být účastníkem řízení rodiče, osoby, které dítě vychovávají, eventuálně pěstouni, či zástupci instituce, do které je dítě svěřeno. V zákonu č. 218/2003 Sbírky nalezneme spojení čin jinak trestný. Takto je zapsán trestný čin, který spáchá pachatel mladší

patnácti let. „Většina dětských delikventů se dostává do rozporu se zákonem okolo 12 let, přičemž první provinění začínají již mezi 5. -6. rokem!“⁵⁵

Jak již uvádí Zapletal, většinou se jedná o pozvolnou cestu, kdy se dítě vydává na delikventní dráhu, která neustále narůstá, pokud se nepodaří dítě z této cesty svést. V těchto případech, kdy u dítěte začne delikventní chování v takto brzkém věku, se většinou jedná o rodiny, které jsou rovněž delikventní, zanedbávající výchovu, nefungující správně nebo je dítě z nějakého důvodu vychováváno příslušnou institucí, kde je svedeno okolními vlivy. V případě, že dítě vyrůstá v nevhodném prostředí, může se stát, že s příchodem do školy se jeho vývoj obrátí na správnou cestu, nebo naopak na cestu delikventní. Zde mají velký vliv učitelé, třídní kolektiv či mimoškolní zájmové aktivity.

Pokud již je proti dětem mladším patnácti let vedeno řízení, je dítě vždy vyslechnuto. Dítě vždy musí u výsledku doprovázet opatrovník a ve většině případů advokát. U výpovědi dítěte soud vždy přihlíží k rozumové vyspělosti a smysluplnosti jeho výpovědi. Soudní jednání s ohledem k věku dětí jsou bez přítomnosti veřejnosti, nerozhodne-li soud jinak. Výsledek řízení může být uveřejněn ve sdělovacích prostředcích až po nabytí právní moc bez uvedení jména, příjmení a dalších citlivých informací. Dítěti nemůže být uložen trest v občanskoprávním řízení, v důsledku nízkého věku, stupni duševní, mravní a fyzické zralosti může být dítěti uloženo za čin, který by byl klasifikován u dospělého pachatele jako trestný, pouze jedno z následujících opatření:

- a) výchovná povinnost,
- b) výchovné omezení
- c) napomenutí s výstrahou,
- d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného programu ve středisku výchovné péče,
- e) dohled probačního úředníka,
- f) ochranná výchova,

⁵⁵ ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. Díl II. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-85981-28-9, s. 10.

g) ochranné léčení.⁵⁶

Soud může dítěti přisoudit i více opatření najednou, pokud zváží, že povedou k nápravě a lepšímu sociálnímu začlenění dítěte. Soud nemusí přistoupit k žádnému opatření, pokud zváží, že k nápravě dítěte stačilo projednání daného činu před soudem. Nejprísnějším opatřením, které může soud uložit, je ochranná výchova. Toto opatření se používá v případech, kdy by dospělému pachateli hrozil výjimečný trest odnětí svobody. V těchto případech soud zkoumá mnoho vedlejších faktorů, které k danému činu dítě vedly. Jedná se o dosavadní výchovu, osobnost dítěte, prostředí rodiny či náhradní výchovné péče, školní prostředí, mimoškolní zájmové prostředí a přihlíží se i k tomu, jestli u dítěte proběhla nějaká opatření již v minulosti. Dále bývá dítě často posíláno na pedagogicko – psychologické vyšetření.

7.1 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE

V této podkapitole bych rád shrnul nejzajímavější novinky ohledně zákonů týkajících se dětí a mladistvých od trestního zákona vydaného v roce 1852 až po samostatný zákon č. 218/2003 Sb., věnovaný čistě mládeži. Dále zde budou rozebrány klady a zápory stanovení trestné odpovědnosti na patnáct let.

Trestný zákon v Rakousku-Uhersku rozděloval podle věku děti od narození do 10 let, nedospělí 10 – 14 let a mladiství 14 – 20 let. Zavádí osvícenské myšlenky, že hlavně u mladých pachatelů je důležitější náprava než trest, což od této doby budou přebírat všechny zákony a zvláštní ustanovení týkající se dětí a mladistvých. Zároveň je zde zakotveno, že osoby do dvacátého roku života nemohou být potrestány trestem smrti, což je opět nadčasová myšlenka, která byla zakotvena v zákoně až do doby, než byl trest smrti zrušen. První samostatný zákon věnující se mládeži je zákon č. 48/1931 Sb., má 72 paragrafů. Rozděluje pouze osoby nedospělé (0-14 let) a mladistvé (14-18 let). Byly zřízeny specializované soudy, které se věnovaly pouze záležitostem mládeže,

⁵⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., paragraf 93

protože nedospělé osoby nebyly souzeny, jejich potrestání měla na starost rodina či škola. Poprvé se zde objevuje pojem provinění místo pojmu trest, tento pojem byl přejat i zákonem 218/2003 Sb. Tento obsáhlý a právně velmi zdařilý zákon byl nahrazen zákonem č. 86/1950 Sb., kde je většina obsahu týkající se mládeže přesunuta do obecného obsahu a mládeži je věnováno osm paragrafů. Zároveň jsou zrušeny specializované soudy pro mládež. Poprvé je zaveden věk mladistvé osoby v rozmezí 15-18 let.

Celý trestní zákon nevydržel dlouho v platnosti a byl nahrazen novým trestním zákonem č. 140/1961 Sb., kde opět není upravena mládež vlastním zákonem a je jí věnováno 14 samostatných paragrafů. Zákon přináší paragraf 75. „*Čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně, není trestným činem, jestliže je spáchán mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.*“⁵⁷

To znamená, že aby byl čin spáchaný mladistvým brán jako trestný, musí být jeho nebezpečnost pro společnost větší než malá. Dále se zde poprvé objevuje pojem zahlazení odsouzení, kde soud po odpykání trestu může u mladistvého, po zvážení pro a proti, zahladit odsouzení. Jedná se o myšlenku, která je zahrnuta rovněž v zákoně č. 218/2003 Sb., slouží k tomu, aby mladiství měli možnost lepší socializace po zjednání nápravy. Na začátku nového tisíciletí se již několik let připravuje nový zákon týkající se mládeže, který je potřeba hlavně proto, že po divokých devadesátých letech roste kriminální činnost dětí a mladistvých. Zákon je velice obsáhlý, snaží se eliminovat kriminální činnost mladistvých a mladistvé napravit. Opět jsou obnoveny speciální soudy pro děti a mladistvé, zákon zavádí nový pojem mládež, který v sobě zahrnuje děti (0-15 let) a mladistvé (15-18 let). Přebírá mnoho paragrafů a dalšími se inspirovuje, jako je opětovné zavedení pojmu provinění, pro lepší socializaci mládeže zachovává čistý trestný rejstřík a mnoho dalšího, zároveň přináší i mnoho novinek, kde mladistvý nemusí být trestně odpovědný (paragraf 5). „*Mladistvý, který v době spáchání činu*

⁵⁷ Trestní zákon č. 140/1961 Sb., Paragraf 75

*nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*⁵⁸

7.2 STANOVENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI

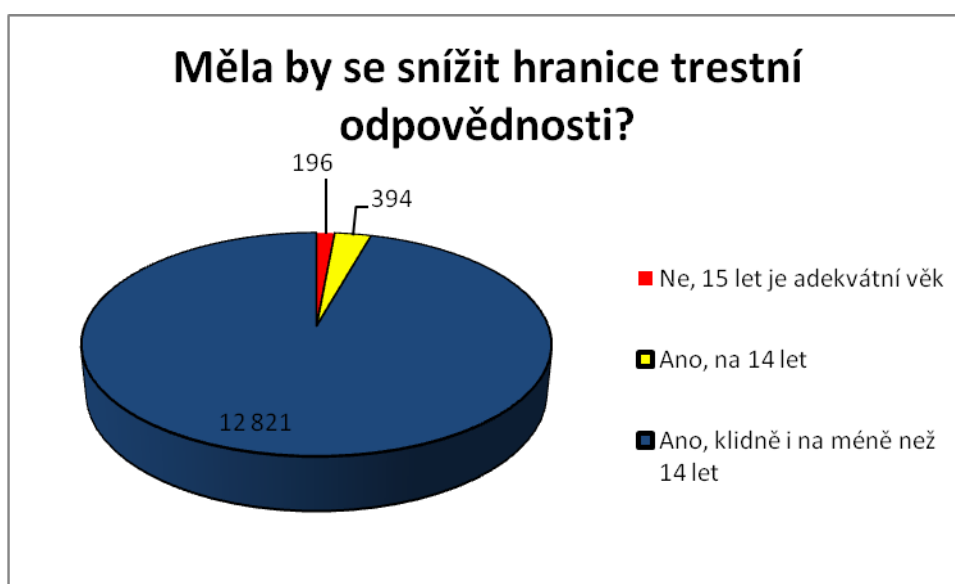
Stanovení trestní odpovědnosti na 15 let, ano, či ne? Dlouhá léta se v České republice řeší, jestli je trestní odpovědnost stanovena správně od 15 let. Je to téma, ke kterému se ráda vyjadřuje velká část obyvatel České republiky, mnoho odborníků, psychologů, pedagogů, politiků, psychiatrů a dalších lidí z řad odborné či laické veřejnosti. Je to hlavně z toho důvodu, že každý dospělý člověk si tímto věkem prošel. Jak již práce potvrzuje, v posledních několika letech se neustále snižuje počet trestných činů vykonaných dětmi a mladistvými. V současné době upravuje stanovení trestní odpovědnosti mládeže trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který celý nahradil zrušený trestní zákon 140/1961 Sb. Hranice trestní odpovědnosti je sice stanovena na překročení věku patnácti let, ale zároveň lze její hranici v určitém případě zvýšit. V těchto specifických případech jsou u mladistvých používána stejná opatření jako v případě dětí mladších patnácti let. Jak již bylo zmíněno dříve, mladiství i dětští pachatelé jsou souzeni soudy specializovanými na mládež.

Věk trestní odpovědnosti v zemích Evropy se příliš neliší, kromě několika výjimek. Ve Velké Británii může policie zatknout a obvinít děti již od deseti let. Ve Skotsku byla dlouhou dobu stanovena trestní odpovědnost dětí na osm let, v dnešní době je sazba posunuta na hranici dvanácti let, na Slovensku na čtrnáct let. V USA jsou soudy určené mládeži velmi přísné, osoba mladší osmnácti let nesmí být sice popravena, ale zároveň může být osoba starší jedenácti let odsouzena k trestu odnětí svobody na doživotí. V celkovém hledisku jsou ve Spojených státech děti a mladiství souzeni téměř stejně jako dospělí pachatelé. Podle výzkumu prováděném na území České republiky je většina obyvatel nespokojena se stanovením hranice trestní odpovědnosti na patnáct let, a to v propastném poměru. 13 215 respondentů si myslí, že hranice trestní odpovědnosti

⁵⁸ Zákon 218/2003 Sb., paragraf 5

by měla být snížena minimálně na hranici čtrnácti let a z toho dokonce 12 821 respondentů zastává názor, že by hranice trestní odpovědnosti měla klesnout na méně než 14 let. Pouze 196 respondentů z celkového počtu 13 411 lidí si myslí, že hranice patnácti let je v současné době dostačující. Zároveň si musíme uvědomit, že laickou veřejnost je jednoduché zmanipulovat pomocí médií. Když proběhne dotaz na stanovení věku trestné odpovědnosti na webové stránce, u které bude video o mladistvých či dětských vražích, bude výsledek ankety jiný, než když se objeví stejná anketa bez daného videa. Důvodem je, že lidé reagují v daném okamžiku na podnět, který vidí.

Graf 9: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku: „Měla by se snížit hranice trestní odpovědnosti?“

Zdroj⁵⁹

V tomto případě nejsem zastáncem extrémního řešení, které je stanoveno ve Spojených státech, kde může být dítě ve věku jedenácti let odsouzeno na doživotí, a to

⁵⁹ *Dětských vrahů přibývá! Měli by skončit za mřížemi?* Tn.nova.cz [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/detskyh-vrahu-pribyva-mel-by-se-snizit-vek-trestni-odpovednosti.html>

hlavně z důvodu, že se může jednat o případ, kdy si dítě neuvědomuje, dosah svého činu, který mohl být ovlivněn mnoha faktory, a stráví zbytek života ve vězení. Je zmařen mladý život a stát musí zbytek života platit náklady spojené s tímto činem. Souhlasím i s tím, že pokud není mladistvý rozumově a mravně vyspělý, neměl by být trestně odpovědný ani s překročením věkové hranice patnácti let. Zároveň si ale myslím, že v současné době, kdy je mládež ovlivněna technickým pokrokem, si již uvědomuje v dřívějším věku, než tomu bylo dříve, co svým činem způsobí. Rozhodně má mládež v posledních patnácti letech jednodušší přístup k informacím a ve většině případů musí rozlišit a rozlišuje, jaké jednání si může a nemůže dovolit.

7.3 NÁVRH ZMĚNY ZÁKONA TRESTNÍ ODPOVĚDNOST DĚTÍ A MLADISTVÝCH

Po zvážení všech dříve zmíněných aspektů, tabulek a vývoje kriminální činnosti dětí a mladistvých, která má v posledních pěti letech klesající tendenci, navrhuji řešení, ve kterém by zůstala zachována hranice trestní odpovědnosti mladistvých dovršením věku patnácti let, v případech prokázání rozumové a mravní nevyspělosti by bylo možné hranici trestní odpovědnosti zvýšit, vlastně by zůstal zachován stejný princip, který funguje v současnosti. V případech, kdy se dopustí trestné činnosti osoba mladší patnácti let, která je rozumově i mravně vyspělá, navrhuji následující řešení. Pokud se bude jednat o první provinění, dítě bude ve věku 10 – 15 let a zároveň se nebude jednat o případy, ve kterých by dospělému pachateli hrozil výjimečný trest, bude dítě proškoleno specializovaným pracovníkem. Ten v několika sezeních dítěti vysvětlí, k čemu jeho chování vede a jaký postih mu hrozí, pokud bude v dané činnosti pokračovat. Pachateli ve věkovém rozmezí 10 – 15 let po tomto provinění bude automaticky snížena trestní odpovědnost na tento věk od následujícího dne poslední schůzky se specializovaným pracovníkem, aby v případě dalšího trestného činu byl souzen jako mladistvý pachatel. Dětem v rozmezí 10 – 15 let, které spáchají trestný čin, za který by dospělým pachatelům hrozil výjimečný trest, budou automaticky souzeny jako mladiství pachatelé, protože jsou pro společnost nebezpeční. Tito pachatelé opět musí splňovat podmínku rozumové a morální vyspělosti. Na děti mladší deseti let by se

dále stahovala stejná opatření, jako se vztahují do současné doby na osoby mladší patnácti let.

Co se týče pachatelů mladistvých, tedy osob starších patnácti let, zachoval bych současnou úpravu, která se mi zdá velmi zdařilá. Pouze v případech, kde hrozí dle specializovaných vyšetření odborníků nebezpečí, že mladistvého pachatele není možné zpětně socializovat a zároveň u něho hrozí vysoké riziko nebezpečí pro společnost, volil bych možnost u osob starších 10 let, zavést výjimečný trest odnětí svobody po dobu 20 – 30 let, či dokonce trest odnětí svobody na doživotí. Uvědomuji si, že rozsah trestu je pro danou osobu obrovský, ale jsem si jist, že ve výjimečných případech je potřeba zavést tento druh trestu i na našem území. Zároveň se odkazuji na Spojené státy americké, kde je možné uložit trest odnětí svobody na doživotí osobám starším deseti let. Zároveň si uvědomuji, že by se musely zvednout trestní sazby i u dospělých pachatelů, aby neměli mladiství pachatelé vyšší trestní sazby než dospělí. K těmto úvahám mě vedou případy podobné konkrétnímu případu číslo 1, kdy všechna zjištěná fakta, psychologická, psychiatrická vyšetření vedla k tomu, že mladistvý bude opět vraždit, pokud bude propuštěn na svobodu, a soud mu po první brutální vraždě uložil směšný trest odnětí svobody v době trvání 42 měsíců. Mladík po odpykání trestu během několika měsíců jednu osobu zavraždil a druhou se zavraždit pokusil. Pevně věřím, že v těchto výjimečných případech se další vraždě či jinému kriminálnímu jednání dá zabránit pouze zavedením výjimečného trestu, protože existují lidé, nehledě na národnost, etnikum či zemi, kteří nejsou schopni se začlenit do společnosti.

Pokračoval bych v trendu, který nastal, a to je prevence před represí. Zároveň ale musí být kladen důraz na ochranu společnosti a měl by být zohledněn nezpochybnitelný fakt, že pokud je jedinec pro společnost nebezpečný, neměl by dostat prostor, aby mohl něco způsobit, ať již se jedná o mladistvého či dospělého pachatele. Dnešní děti a mladiství jsou hlavně díky technologickému pokroku dříve informováni o určitých věcech, než tomu bylo dříve i z tohoto důvodu by měly být zákony věnující se dětem a mladistvým upraveny. Zcela si uvědomuji, že z psychologického hlediska dospívají lidé stejně jako dříve, ale díky informacím, které získávají v poslední dekádě v dřívějším věku než jejich předchůdci, by tomu měla být přizpůsobena i trestní odpovědnost.

7.4 ŘÍZENÝ ROZHOVOR SE SPECIALISTOU

Poslední podkapitola je věnována řízenému rozhovoru s JUDr. Tuzarem. Jedná se o soudce Okresního soudu v Mladé Boleslavi, který zde soudí od roku 1975, posledních deset let se specializuje na mladistvé delikventy.

1) Myslíte si, že se zvyšují, snižují, či stagnují počty trestných činů dětí a mladistvých v posledních pěti letech?

Počty trestných činů mladistvých se v posledních pěti letech snižují.

2) Díky čemu si myslíte, že se v posledních pěti letech prokazatelně snižují počty trestných činů?

Myslím si, že dorůstají slabší populační ročníky, dříve se mládež scházela v partách a neměla zájmovou činnost, tudíž páchala kriminalitu. V posledních letech se změnily zájmy mládeže, scházejí se na sociálních sítích, kde nemají prostor pro páčání kriminality. Současně byly uvolněny zákony, kdy několik trestných činů bylo sníženo na přestupek, což ovlivňuje celkovou statistiku.

3) Dle kriminalistů vyšetřujících vraždy se zvyšuje celková brutalita při páčání trestných činů, souhlasíte? Pokud ano, čím si myslíte, že to je?

S vraždami nemám žádné zkušenosti, ty se nesoudí na okresních soudech, ale v mediích se s touto informací setkávám. V Mladé Boleslavi se v poslední době objevila parta mladistvých, která si vytipovávala starší ženy. Při cestě z nákupu ženě vytrhli kabelku, jednalo se o 5-6 případů, ale u případů které projednávám, mi v posledních letech nepřipadá, že by rostla agresivita či brutalita.

4) Je hranice trestní odpovědnosti v České republice stanovená na 15 let dostačující? Když například v USA může být odsouzeno dítě již od 10 let na doživotí.

Myslím si, že ano. V USA je zakořeněná jiná mentalita v právní oblasti.

5) Co si myslíte o výsledku ankety o snížení trestní odpovědnosti, kdy bylo 13215 lidí pro a pouze 196 proti?

Veřejné mínění je lehké ovlivnitelné, pokud jsou lidé pod nátlakem událostí. O snížení trestní odpovědnosti by se měli bavit v první řadě specialisté, kteří by měli zvážit klady a zápory, pokud by se hranice trestní odpovědnosti měnila. Já osobně si myslím, že je stanovena správně.

6) Představení případu mladistvého vraha (konkrétní případ 1). Vrah dostal 42 měsíců, za vraždu. Dle kriminalistů bylo jasné, že bude vraždit znovu, dle psychologických a psychiatrických vyšetření neexistovala šance zpětné resocializace, ve věznicích se choval nevhodně, přesto byl propuštěn. Co si o tomto konkrétním případě myslíte?

Neexistují instituce, které by nahradily funkci rodiny. Ve většině případů, se kterými se setkáváme, se jedná o selhání rodiny. Dle zjištěných informací se přikláním k názoru, že mladistvý měl být pravděpodobně odsouzen k horní hranici trestu (*horní hranice je 10 let poznámka autora*). Pokud nebyla zjištěna žádná diagnóza, která vyžaduje léčbu, nemůže soud pachateli stanovit ochrannou léčbu a po deseti letech by pachatel musel být propuštěn na svobodu. Velice těžko se u mladých osob odhaduje, jestli jsou schopné se zpětně začlenit do společnosti, když vývoj osobnosti není ukončen. Proto bych si nedovolil odsoudit mladistvého na doživotí, ani kdybych měl tu možnost. Příkladem může být takzvaný spartakiádní vrah Jiří Straka, který v 16 letech spáchal tři vraždy. Soud mu uložil trest v maximální výši a nařídil mu sexuologickou léčbu a kastraci. Straka byl v roce 2004 propuštěn na svobodu a přes 12 let se pohybuje na svobodě bez spáchání trestného činu.

7) Přesně v těchto výjimečných případech bych navrhoval pro mladistvé pachatele trest na 20-30 let či na doživotí. Vy byste si nedovolil mladistvého odsoudit na doživotí, já bych si nedovolil osvobodit člověka, u kterého nejsem přesvědčen, že při svém návratu nikomu neublíží.

Je to radikální návrh, který by s sebou přinesl mnoho změn. Pokud by se zvýšil trest pro mladistvé pachatele, musel by se zvýšit i trest pro dospělé pachatele. Myslím si, že

doživotní trest pro mladistvé pachatele je neprůchodný a ani já bych ho nepodpořil. Spíše bych podpořil variantu se zvýšením horní hranice trestu pro mladistvé pachatele na 20 let. Deset let a v případě zvýšení dvacet let je dle mého názoru dostatečně dlouhá doba k napravení pachatele. Pokud je pachatel nenapravitelný, tak je nemocný a nemá být zavřený ve vězení, ale v ústavu zabezpečovací detence.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývá trestnou činností mládeže, jejím cílem bylo zjistit, jestli se zvyšují, stagnují či snižují počty trestných činů spáchaných mladistvými a dětmi. Práce byla rozdělena celkově do sedmi kapitol.

V druhé kapitole jsou objasněny dva druhy faktorů, které ovlivňují člověka při spáchání trestné činnosti. Jedná se o vnitřní, vrozené a vnější, získané faktory. Vrozené dispozice, jako je impulzivita, dědičnost, inteligence, nikdy člověk v plné výši nepotlačí, ale během života s těmito vlastnosti může pracovat a ovlivnit je. Naopak vnější faktory, které člověka ovlivňují, závisí na společnosti, do které se dítě narodí nebo se v ní během života pohybuje, ať již se jedná o rodinu, školu, kamarády. Co se týče vnějších faktorů, rodí se člověk jako „Tabula rasa“.⁶⁰ Po přezkoumání mnoha faktů a výzkumů se přikláním k názoru, že mladistvý je mnohem více ovlivněn vnějšími faktory než vnitřními.

Třetí kapitola popisuje specifika kriminality mladistvých pachatelů, jedná se o prvky, které jsou rozdílné pro trestnou činnost mladistvých a dospělých pachatelů. V další kapitole se dostáváme k případům, kdy selhání rodin, společnosti, výchovných institucí a ostatních faktorů vedlo k případům, že se z mladistvých nebo osob po těsném překročení toho věku stali vrazi. Byly zde zanalyzovány konkrétní případy vražd, ze kterých byl vytvořen vzorec atributů, typických pro skupinu mladistvých vrahů. Společných atributů je více, většinou se jedná o závislost na návykových látkách, nefunkční rodinu, sníženou inteligenci pachatelů, vysokou impulzivitu a nízkou formu dosaženého vzdělání.

Následující část práce je věnována prevenci, jelikož je vždy lepší kriminálním činům předcházet, než je řešit. Jsou zde vyjmenovány instituce, které se zabývají prevencí a popsány postupy, které jsou vykonávány, aby k trestné činnosti nedocházelo, a v případě, že dojde, aby se neopakovala. Myslím si, že Česká republika pracuje dlouhodobě velmi zodpovědně v otázce předcházení trestné činnosti mládeže.

⁶⁰ Myšlenka Johna Locka, že člověk se rodí jako nepopsaný list, který je ovlivněn životními zkušenostmi.

V závěrečné kapitole je proveden krátký exkurz do historie zákonů, které jsou věnovány mládeži již od roku 1952. Hlavním cílem této kapitoly bylo zjistit, jaké formy opatření jsou udělovány dětem a mladistvým pachatelům. Na závěr je představen návrh změny trestní odpovědnosti, který se týká mladistvých a dětí, kterým by autor upravil doposud platnou hranici trestní odpovědnosti, která je stanovena na patnáct let.

Z praktického hlediska přináší diplomová práce na téma „Násilná trestná činnost mládeže“ dvě novinky. Díky přístupu do spisů mladistvých vrahů se v ní objevuje sestavení obecného vzorce společných atributů mladých vrahů a zároveň přináší návrh na změnu stanovení trestní odpovědnosti u dětí a mladistvých.

Psaní diplomové práce mě velmi obohatilo, získal jsem cenné informace. Uvědomil jsem si, že prevence a potírání trestné kriminality by mělo být důležitou součástí výchovy dětí a mladistvých, protože děti a mladiství se s kriminální a deviantní činností setkávají již v raném věku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTÁK, Matěj, Jitka VEBROVÁ a Renata RYCHLÁ (eds.). *Nový slovník cizích slov pro 21. století*. Praha: Plot, 2008. ISBN 978-80-86523-89-7.
- FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0.
- GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-28-7.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.
- KÝR, Aleš. Trestání mladých pachatelů v minulosti. *Historická penologie*, 2008, č. 1.
- MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence*. 3. Praha: Portál, s. r. o., 2011, ISBN 978-80-7367-825-8.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.
- PODANÁ a BURIÁNEK. SC&C, S.R.O. *Sociologická rešerše výzkumů ke kriminalitě a sociálně patologickým jevům u dětí a mladistvých*. 1. Praha, 2013.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.
- SOTOLÁŘ, A. *K některým specifickým uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. *Trestněprávní revue* č. 3/2004.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.

ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9.

ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1643-4.

ZOUBKOVÁ, Ivana, Jaroslav NIKL a Vratislava ČERNÍKOVÁ. *Kriminalita mládeže*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3.

Seznam právních předpisů

Zákon č. 48/1931 Sb.

Zákon č. 86/1950 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb.

Zákon č. 218/2003 Sb.

Zákon č. 40/2009 Sb.

Pomocné trestné spisy zpřístupněné na Krajském ředitelství Policie ČR Zbraslav.

Seznam použitých internetových zdrojů

Česká škola a stručná historie povinné školní docházky. In: *Čítárny* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: www.citarny.cz

Dětských vrahů přibývá! Měli by skončit za mřížemi? Tn.nova.cz [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: www.tn.nova.cz

Nadace ADICTA [www.adicta.cz]. Praha: ADICTA, 2016 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: www.adicta.cz

O prevenci kriminality. *PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE* [online]. Praha: Mgr. Jitka Gjuričová [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: www.prevencekriminality.cz

Prevence kriminality a delikvence. Pedagogicko psychologická poradna Plzeň [online]. Plzeň, 2005 [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: www.kapezet.cz

Prevence kriminality: Systém prevence kriminality v ČR. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: www.mvcr.cz

Probační a mediační služba České republiky [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/>

Průměrné mzdy - 2. čtvrtletí 2015. *www.czso.cz* [online]. 2015, 05.09.2015 [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: www.czso.cz

Služba kriminální policie. *Policie České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-05-18]. Dostupné z: www.policie.cz

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: www.mvcr.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Počet trestných činů spáchaných mladistvými evidovaných Policií ČR.....	31
Obrázek 2: Prevalence delikvence a věk při spáchání prvního činu dle ISRD-2	55
Obrázek 3: Systém prevence kriminality.....	57

Seznam grafů

Graf 1: Procentuální zastoupení kriminální činnosti synů.....	15
Graf 2: Vývoj drogové kriminality v ČR v letech 2005 – 2014.....	25
Graf 3: Vývoj evidované trestné činnosti dětí mladších 15 let v ČR v letech 2005 – 2014.....	26
Graf 4: Vývoj evidované trestné činnosti mladistvých let v ČR v letech 2005 – 2014.....	27
Graf 5: Počet trestných činů spáchaných dětmi v letech 2008 – 2014.....	34
Graf 6: Počet trestných činů spáchaných mladistvými v letech 2008 – 2014..	34
Graf 7: Počet trestných činů spáchaných dospělými v letech 2008 – 2014...	35
Graf 8: Počet vedených spisů ve vykonávacím řízení před soudy ČR v letech 2005 - 2015.....	68
Graf 9: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku: „Měla by se snížit hranice trestní odpovědnosti?“	74

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Martin Vilhan

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: Prezenční studium

Název práce: Násilná trestná činnost mládeže

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 73

Počet titulů českých použitých zdrojů: 23

Počet internetových zdrojů: 10

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Sak Petr, CSc.